KINABLADET

NUMMER 87 · 2021

丹中杂志

KINABLADET

Kinabladet udgives af
Dansk-Kinesisk Forening.

Medlemmer får tilsendt gratis

REDAKTION
Kjeld A. Larsen
kjeld.allan.larsen@gmail.com

Redaktionsgruppe
Silke Hult Lykkedatter
Tage Vosbein
Jørgen Delman
Mette Brøndum

DANSK-KINESISK FORENING
blev stiftet 25. januar 1999.
Dens formål er at være samlingssted for alle med interesse for Kina samt at formidle oplysning om Kina.
Vedtægter, indmeldelse og abonnementstegning ved henvendelse til sekretæren.

FORMAND
Kjeld Allan Larsen
kjeld.allan.larsen@gmail.com

SEKRETARIAT
Dansk-Kinesisk Forening
Jannie Ørsted Nielsen
E-mail: sekretariatet@dansk-kinesisk.dk

Merkur Bank 8401 1278623

MEDLEMSKONTINGENT
Enkeltmedlemmer 250 kr.
Parmedlemmer 310 kr.
Pensionister og studerende 150 kr.
Pensionistpar 210 kr.
Kollektivt medlemskab 380 kr.

ISSN 1600-1273
CVR nr 26148391

Hjemmeside: www.dansk-kinesisk.dk

Layout: DGGD
Forside : Jørgen Delman.

Tryk: Jørn Thomsen Elbo A/S

范岁久基金会
S.C. VAN FONDEN

INDHOLD

KINAS ENGAGEMENT I ARKTIS 3
Svært at holde Kina ude af regionen. Analyse.

MINE KINESISKE INDTRYK 6
Mogens Lykketoft fortæller.

KUNSTIG INTELLIGENS I KINA 10
Svært at implementere i traditionelle industrier.

FORSVINDER KINESISK FILM FRA VESTEN? 12
Status over kinesisk film og dens gennemslagskraft.

KINAS SYVENDE NATIONALE FOLKETÆLLING 15
På vej mod en halvering af befolkningen?

100 ÅR MED KINAS KOMMUNISTISKE PARTI 19
Jørgen Delman gør status.

JEG BOR PÅ ET BJERG 22
Susanne Jorn om oversættelse af Hanshans digte.

MADE IN CHINA 26
Om Simon Rom Gjerøs erfaringer med sin kinesiske familie.

ARRANGEMENTER I KINAFORENINGEN 28
Folkemusik og generalforsamling.

KINAS ENGAGEMENT I ARKTIS – DRIVKRÆFTER BAG OG PERSPEKTIVER FREMOVER

AF CAMILLA T.N. SØRENSEN

KINA HAR STORE INTERESSER I ARKTIS, SOM SPILLER IND I KINAS ØKONOMISKE PLANER OG STORMAGTSDRØMME.
KINA ER DOG PÅ TAKTISK RETRÆTE, FORDI USA OG ANDRE LANDE ER BLEVET MERE SKEPTISKE OVER FOR KINAS MÅL MED SIN TILSTEDEVÆRELSE I ARKTIS. MEN KINAS INTERESSE BESTÅR, OG DET KAN BLIVE SVÆRT AT HOLDE LANDET UDE AF REGIONEN, SIGER CAMILLA T.N. SØRENSEN I DENNE ANALYSE.

Kinas engagement i Arktis er under stor bevågenhed, ikke mindst i USA, der ser med stor skepsis på kinesiske bestræbelser på at sikre Kinas tilstedeværelse og indflydelse i regionen. Der er ikke tvivl om, at Kina tillægger Arktis en stigende betydning. Den kinesiske Arktisstrategi, der blev offentliggjort i januar 2018, står som en foreløbig kulmination på de senere års udvikling af en stærkere, mere aktiv og sofistikeret kinesisk tilgang til Arktis. Det er imidlertid vanskeligt for Beijing, særligt i lyset af den stigende USA-Kina-stormagtskonkurrence og den generelt stigende Kina-skepsis i de nordiske hovedstæder og i Canada. På trods af vanskelighederne er Kinas interesser i Arktis "vedholdende", som Forsvarets Efterretningstjeneste formulerer det i den seneste risikovurdering. Det rejser spørgsmålet om, hvad der egentlig driver Kinas engagement i Arktis – hvorfor tildeles Arktis en stigende betydning i Beijing? Og hvilke perspektiver tegner sig fremover, som USA-Kina stormagtskonkurrencen tager yderligere til.

Stormagtsambitionerne

Den kinesiske Arktisstrategi har et overordnet fokus på at understøtte Kinas position som en vigtig aktør (stakeholder) i regionen – en såkaldt "nær-Arktis stat" (jin beiji guojia). Strategien understreger, at Kina på grund af landets stormagtsstatus, størrelse og beliggenhed nær Arktis har legitime interesser i regionen, og den pointerer videre, at Arktis ikke skal ses som en afgrænset region, hvor det kun er op til de arktiske stater at fastlægge regler og normer for fremtidig udvikling og adgang til regionen og dens ressourcer. Ikke-arktiske stater som Kina har også en rolle at spille. I tidligere officielle taler og dokumenter om Arktis har Beijing anlagt en mere ydmyg linje og underspillet Kinas ambitioner i Arktis, hvilket også har været medvirkende til at mindske de arktiske staters bekymring og bane vejen for Kinas optagelse som observatør i Arktisk Råd i 2013. Blandt kinesiske Arktisforskere samt i interne kinesiske dokumenter har karakteristikken af Arktis som "et fælles gode" imidlertid længe været dominerende. Nu står Beijing i højere grad også åbent ved det, hvilket kan ses som udtryk for Kinas generelt mere selvsikre linje i udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Mere specifikt er der tre drivkræfter bag Kinas engagement i Arktis, som er 1) at sikre Kina en førerposition inden for Arktisforskning, 2) at sikre Kina adgang til arktiske ressourcer, samt 3) at

fremme udvikling af – og sikre kinesisk adgang til – de arktiske søruter. De tre drivkræfter knytter an til såvel den indenrigspolitiske reformdagsorden, de kinesiske ledere står over for, som deres mere langsigtede stormagtsambitioner.

Forskning

Forskning har længe udgjort kernen i Kinas arktiske aktiviteter, men over det seneste årti er kinesisk forskning inden for de polare områder – Arktis og Antarktisk – blevet mere målrettet og har fået tildelt flere ressourcer. Den kinesiske Arktisforskning har særligt fokus på, hvordan klimaforandringer i regionen, herunder særligt medfølgende stigende temperaturer og havniveau, påvirker kinesisk landbrug og økonomi samt landets kystlinje. Kina er hårdt ramt af klimakrisen. Det er derfor ikke kun tale om såkaldt videnskabeligt diplomati i Arktis, hvor Kina anvender landets viden og ekspertise til at øge dets relevans som partner for de arktiske stater og interessenter og dermed binde sig ind i regionen, hvor Kina er afhængig af, at de arktiske stater ser en egen interesse i, at Kina er til stede og involveret i regionen. En styrket kinesisk viden om klimaforandringer i Arktis tildeles også selvstændig vigtighed, som hænger sammen med betydningen heraf for Kinas indenrigspolitiske reformdagsorden.

Kina har været involveret i arktisk forskning længe, især inden for klimatologi, geologi, glaciologi og oceanografi, men Arktis spiller også en vigtig rolle i forhold til kinesisk rumforskning samt kinesisk forskning og udvikling inden for satellitkommunikation og navigation, som er centrale fokusområder i "Made in China 2025"-planen. Den sigter på at sikre Kina en førerposition inden for udviklingen af nye teknologier, og har ligeledes såkaldt "dual use" anvendelse og spiller derfor også afgørende ind i forbindelse med udviklingen af det kinesiske militær.

Kina oprettede landets styrende polarforskningsmyndighed, State Oceanic Administration (SOA), allerede i 1964 for at engagere Kina i polarekspeditioner. Fokus var i starten primært på Antarktis, men blev senere også vendt mod Arktis. Den første gang en kinesisk forsker nåede Nordpolen, var i 1990, og Kinas første forskningsstation i Arktis blev etableret i 2004 på Svalbard. SOA købte Kinas første forskningsskib, "Polar" (Jidi), fra Finland i 1985. Skibet er bygget til at sejle i is og startede derefter årlige ekspeditioner til Antarktis.

Kinas første isbryder, "Snedragen" (Xuelong), blev købt fra Ukraine i 1994 og foretog den første kinesiske ekspedition til Arktis i 1999. Det er i dag blevet til 12 ekspeditioner til Arktis – den seneste i sensommeren 2021, som var den anden ekspedition med Kinas anden – og første kinesisk byggede – isbryder, "Snedragen 2" (Xuelong 2), der trækker på et samarbejde med det finske firma Aker Arctic, der er specialiseret i at designe og konstruere isbrydere med den nyeste teknologi. Hvad angår isbrydere, er Kina derfor med helt fremme teknologisk.

Afrapporteringen i anerkendte internationale videnskabelige tidsskrifter fra kinesiske forskningsekspeditioner beretter om adskillige gennemførte forsøg og undersøgelser inden for f.eks. oceanografi og marinemeteorologi, bl.a. i Beringshavet, og landets høje niveau inden for polarforskning og -teknologi blev demonstreret, da kinesiske forskere som de første placerede to ubemandede stationer udviklet af Polar Research Institute of China (PRIC) til at overvåge udviklinger i forholdene mellem luften, havet og isen. Kina er således etableret som en stærk aktør inden for polarforskning med tilstedeværelse i Arktis.

Ressourcer

Kommercielle interesser, særligt hvad angår arktiske naturressourcer, udgør en anden vigtig drivkraft for Kina i Arktis. Selvom udvinding af energi i regionen stadig er en stor og risikabel investering, anses det at sikre kinesiske aktører adgang til Arktis som vigtigt i Beijings langsigtede bestræbelser på at sikre og diversificere Kinas import, som er helt afgørende for at opretholde dynamik og vækst i den kinesiske økonomi. Derudover har Kina – som andre stormagter – fokus på de strategisk vigtige mineraler, som Arktis, og herunder især Grønland, har store forekomster af. Disse mineraler, f.eks. sjældne jordartsmetaller, er afgørende vigtige i produktionen inden for en bred vifte af nye teknologier, og det forbinder igen Arktis – og det at sikre Kinas adgang til Arktis – til ambitionen om at sikre Kina en ledende position inden for nye teknologier og ny viden, som har både en civil og en militær dimension. Pointen er, at omstrukturering og opgradering af Kinas økonomi og udvikling af et kinesisk militær i verdensklasse er bundet sammen i forhold til satsningen på Kinas førerposition inden for nye teknologier. Præsident Xi Jinping har således øget fokus på udveksling og samarbejde mellem kinesiske civile og militære virksomheder og institutioner inden for dette område under overskriften "civil-militær fusion."

Ud over at sikre Kina adgang til de strategisk vigtige mineraler i Arktis, så anser Beijing Arktis – og i bredere forstand de polare områder – sammen med det dybe hav og rummet som såkaldte "nye strategiske domæner" (zhanlue xin jiangyu), der er kendetegnet ved, at de er de mest udfordrende – men også potentielt mest udbytterige – områder at agere i. Dette går ikke snævert på, hvad kineserne kan få adgang til af ressourcer mv., men også på, hvad de opnår af ny viden og ny teknologi i processen. Kinesiske forskere, ingeniører mv., der arbejder under de hårde og udfordrende forhold i Arktis, vil således være under et konstant pres for at forbedre deres viden og teknologiske løsninger – simpelthen for bedre at kunne agere og løse deres opgaver i regionen – og det spiller positivt ind i forhold til at løfte hele Kinas videns- og teknologibase.

Søruter

Den tredje drivkraft er at sikre udvikling af – og Kinas adgang til – de arktiske søruter, som udgør et attraktivt alternativ til de længere og strategisk sårbare ruter, som Kina nu er afhængig af. De arktiske søruter kan gøre turen fra Kinas østkyst til europæiske havne ca. 30 pct. kortere end gennem Malaccastrædet og Suezkanalen, og derudover er begge disse ruter fortsat domineret af den amerikanske flåde og vil derfor kunne blokeres i en tilspidset situation mellem Kina og USA. Ydermere er de plaget af politisk ustabilitet i de omkringliggende lande, og især farvandene ud for Afrikas østkyst er plaget af pirateri. Her vil det være anderledes i Arktis, hvor Kina indtil nu særligt har styrket dialogen og samarbejdet med Rusland om udvikling af infrastruktur knyttet til den Nordlige Sørute langs den russiske kyst i Arktis, som desuden

spiller en central rolle i forhold til det store russisk-kinesiske naturgasprojekt på Jamal-halvøen. Her samarbejder russiske og kinesiske energiselskaber om udvindingen af naturgas fra flere felter med kinesiske finansiering bag. Det har også ført til udbygning af områdets infrastruktur, igen med kinesisk finansiering. Dette er den hidtil mest konkrete udmøntning af Beijings satsning på "Den Polare Silkevej", som er den arktiske gren af "Den Nye Silkevej" – det såkaldte "Belt and Road Initiative" (BRI).

Selvom kommerciel brug af de arktiske søruter stadig vurderes at være mange år ude i fremtiden, så vil Kina – især det store, statsejede kinesiske rederi COSCO – sikre, at landet er klar til at udnytte de nye muligheder, der åbner sig. Derfor har kineserne allerede nu travlt med at teste ruterne og designe og bygge nye bedre egnede skibe. Kinesiske firmaer, banker mv. opfordres til at prioritere deres deltagelse i konstruktionen af infrastruktur knyttet til de arktiske søruter. Her er det værd at understrege, hvordan infrastruktur i rammen af "Den Nye Silkevej" defineres bredt – det er ikke kun havne, jernbaner, veje, tunneler og broer, men også eksempelvis kommunikationsnetværk og -kabler, industrielle zoner, finansielt samarbejde og kulturel udveksling. Det åbner således for en bred vifte af kinesiske aktiviteter henvendt til forskellige politiske og administrative niveauer og forskellige type aktører i de arktiske stater. I relation til de arktiske søruter fremhæves militære perspektiver i forhold til Arktis i stigende grad i debatten – især i USA – som vigtige drivkræfter bag Kinas engagement. Selvom der indtil nu ikke er tale om en konkret kinesisk militær tilstedeværelse i Arktis, så er det i konteksten af Kinas massive militære modernisering i løbet af det sidste årti og landets bestræbelser på at udvikle en global militær tilstedeværelse og en militær styrke i verdensklasse i midten af det 21. århundrede forventeligt, at der vil ske en stigning i Kinas militære aktiviteter i Arktis.

Mangeartede intentioner

Det samlede billede er, at Beijing har mangeartede interesser i at sikre kinesisk tilstedeværelse og indflydelse i Arktis. Den indenrigspolitiske reformdagsorden og Kinas stormagtsambitioner flettes her sammen på kompleks vis. Indretningen af den kinesiske stat med den uigennemsigtige sammenhæng og overlap mellem aktører fra kommunistpartiet, regeringen, statsejede virksomheder, private virksomheder, universiteter og forskningsinstitutioner af såvel civil som militær art gør det svært at identificere og adskille drivkræfterne samt at håndtere de risici, der følger med et stigende kinesisk engagement i Arktis. Skellet mellem det civile og det militære – dvs. "dual use" anvendelse – er især vanskeligt at håndtere for de arktiske stater. Det er medvirkede til den generelt stigende skepsis i de nordiske hovedstæder og i Canada i forhold til at samarbejde med Kina i Arktis.

Perspektiver fremover

Kina har indtil nu søgt at sikre tilstedeværelse og indflydelse i Arktis ved at etablere en bred vifte af relationer til arktiske aktører på alle niveauer og igangsætte aktiviteter af forskellig art i regionen samt engagere sig i arktisk samarbejde og arktiske institutioner. Sigtet er at binde Kina ind i regionen ud fra den logik, at hvis arktiske stater og interessenter på alle niveauer bindes

op på aftaler og samarbejder med kinesiske aktører om forskning, ressourceudvinding og udbygning af infrastruktur mv., står kineserne bedre rustet til at tackle uforudsete udviklinger og forsøg på at marginalisere Kina i Arktis fra de i regionen territorialt placerede og dermed "legitime" arktiske stormagter USA og Rusland. Det er, hvad USA i stigende grad har forsøgt, siden den daværende amerikanske udenrigsminister Michael Pompeo forud for Arktisk Råds møde i Finland i maj 2019 i stærke vendinger advarede om Kinas fremfærd i Arktis og mod at engagere sig med kinesiske virksomheder og institutioner. Siden den skelsættende tale fra Pompeo har stormagtskonkurrencen mellem USA og Kina for alvor mindsket Kinas handlerum i regionen og besværliggjort den kinesiske indbindingstilgang.

En af de få ting, som USA og Rusland er enige om i Arktis, er, at de arktiske stater har særlig status og derfor særlige privilegier i forhold til at fastsætte regler og regulere adgangen til og udviklingen i Arktis. De vestlige sanktioner mod Rusland siden Ukrainekrisen og Ruslands annektering af Krim i 2014 gør dog, at Moskva er nødsaget til at se mere mod Kina for at sikre investeringer, men også teknologisk og forskningsmæssigt samarbejde, som er nødvendigt for at realisere Putin-regeringens plan om i stigende grad at basere den russiske økonomi på ressourceudvinding i det russiske Arktis. Det ændrer dog ikke på den russiske uvilje mod at give Kina en større indflydelse i arktiske institutioner, særligt Arktisk Råd. Derfor støder Beijing på modstand fra både Moskva og Washington, hvor sidstnævnte dog har taget teten.
Som reaktion kan der spores en form for kinesisk tilbagetrækning i Arktis det seneste år. Kinesiske aktører er slået ind på en mere afventende linje, samtidig med at USA har skruet op for sit fokus på Arktis og på at holde Kina ude af regionen. Kinas prioritering af en udbygning af samarbejdet med Rusland styrkes imidlertid. Et styrket samarbejde med Rusland, der sikrer mulighed for voksende kinesisk aktivitet i det russiske Arktis, kan langt hen ad vejen sikre varetagelse af de konkrete indenrigspolitiske drivkræfter. Spørgsmålet er imidlertid igen, hvor meget plads Rusland er villig til at give Kina i Arktis, hvilket også afhænger af den videre udvikling i den amerikanske og den europæiske tilgang til Rusland, inkl. i forhold til sanktionerne. Et andet centralt spørgsmål er, hvor fast besluttet Washington er på at imødegå et voksende økonomisk og teknologisk engagement fra Kinas side i Arktis, hvilket kræver, at USA kan præsentere attraktive og troværdige alternativer. Det kræver en langsigtet amerikansk forpligtelse og omfattende ressourcer.
Det er svært at vurdere, hvor omfattende og varig den aktuelle kinesisk tilbagetrækning er. Hvis vurderingen i Kina er, at det kinesiske arktiske engagement er et spørgsmål om at sikre vitale inputs til videreførelsen af den igangværende

omstrukturering og opgradering af den kinesiske økonomi og/eller om at stå op imod amerikanske bestræbelser på at svække Kinas vej mod at opnå stormagtsstatus og -respekt, så vil det givet være selektivt og kortvarigt.
I vurderingen af den kinesiske reaktion på det amerikanske pres er det dog vigtigt at pointere, at i en situation med stigende sikkerhedspolitiske spændinger og militære sammenstød med USA og dets allierede i Kinas nærområde, f.eks. i Det Sydkinesiske Hav og Taiwanstrædet, så vil der være mere presserende og højtprioriterede sager, der trækker de kinesiske lederes fokus væk fra Arktis. Den samlede kinesiske reaktion kan derfor bedst betegnes som en form for "taktisk tilbagetrækning". Kinesiske aktører vil givet fortsat holde øje med muligheder for at engagere sig eksempelvis i arktiske forskningssamarbejder, ressourceudvinding og udvikling af infrastruktur, mens der fra politisk hold holdes lavere profil – kineserne er eksempelvis stoppet med at omtale Kina som "nær-Arktis stat" ligesom brugen af betegnelsen "Den Polare Silkevej" er mindsket. Som understreget ovenfor, knytter Arktis imidlertid an til såvel omlægning og opgradering af den kinesiske økonomi som udvikling af et kinesisk militær i verdensklasse. Det er derfor en vedholdende, men også langsigtet, prioritet for Beijing at sikre tilstedeværelse og indflydelse i Arktis. Der kan imidlertid godt skrues ned og holdes lavere profil, når det er nødvendigt og/eller hensigtsmæssigt.
På den anden side har Kina på mange måder allerede formået at etablere sig som en vigtig aktør i Arktis, der, trods de intensiverede amerikanske bestræbelser, bliver svær at komme uden om på nogle områder. De arktiske stater har konkrete interesser i at samarbejde med kinesiske partnere og at sikre adgang til det kinesiske marked, f.eks. for eksport af fisk og skaldyr, som Norge, Grønland, Færøerne og andre i stigende grad har øjnene rettet mod. At sikre – og gerne yderligere øge – eksporten af grønlandsk fisk og skaldyr til det kinesiske, og bredere østasiatiske, marked er således angivet som den primære årsag til, at Nuuk i efteråret 2020 besluttede at åbne et grønlandsk repræsentationskontor i Beijing. Kina har ligeledes været med i forhandlinger vedrørende adskillige nyere aftaler og initiativer, som vil påvirke og regulere Arktis i årene frem – eksempelvis har Kina, som en af verdens største fiskerinationer, været med til at forhandle og har derefter underskrevet den første store aftale indgået i 2018 til forhindring af ureguleret fiskeri i det centrale arktiske ocean. Der er derfor ikke en let sag at mindske kineserne tilstedeværelse og indflydelse i Arktis, hvilket er Washingtons fokus. Beijing og ikke mindst Washington tillægger Arktis en stigende vigtighed og det bringer for alvor stormagtskonkurrencen mellem USA og Kina til regionen.

Camilla T.N. Sørensen er lektor ved Forsvarsakademiet, hvor hun forsker og underviser i sikkerhedspolitik og militær strategi med fokus på Østasien, herunder især Kina, og Arktis. Hun har publiceret bredt om disse emner, senest som medredaktør af bogen "Sikkerhedspolitik i Arktis og Nordatlanten", som er udkommet ved DJØF Forlag i september 2021.
Denne artikel er en forkortet og opdateret udgave af bogens Kina-kapitel, som hun har skrevet (Sikkerhedspolitik i Arktis og Nordatlanten af Camilla Sørensen m.fl. (djoef-forlag.dk)).

MINE KINESISKE INDTRYK

AF MOGENS LYKKETOFT, FHV. MINISTER

Tegning af Mogens Lykketoft.
Gave fra Kinas daværende præsident, Hu Jintao, 2012.

MOGENS LYKKETOFT HAR HAFT EN MASSE MED KINA AT GØRE GENNEM SIN POLITISKE KARRIERE. HAN HAR MØDT EN RÆKKE AF KINAS TOPLEDERE. HAN HAR REJST I OG SKREVET OM KINA SAMMEN MED SIN KONE, JOURNALISTEN METTE HOLM. HAN HAR ALTID VÆRET FORUNDRET OG OFTE BEUNDRET KINAS UDVIKLING. MEN DET FORHINDRER HAM IKKE I AT VÆRE SKEPTISK OG KRITISK OVER FOR DEN POLITISKE UDVIKLING I KINA. SAMTIDIG OPFORDRER HAN TIL ET PRAGMATISK ENGAGEMENT MED KINA FREMOVER. HER KOMMER HANS PERSONLIGE INDLÆG TIL KINABLADET.

Siden efteråret 1978 har jeg i alt 18 gange i mange forskellige kapaciteter besøgt Kina, Jeg har set en formidabel udvikling i levestandard ved rejser rundt i landet, og jeg talt med talrige topfolk som tidligere statsminister Zhu Rongji, nuværende statsminister Li Keqiang samt udenrigs-topfolk som Qian Qichen, Tang Jiaxuan, Yang Jieche og Wang Yi. Desuden mødtes jeg med præsident Hu Jintao under hans besøg i Danmark i 2012. Han modtog mig med bemærkningen om, at jeg var en ven af Kina og gav mig et portræt af mig selv, håndtegnet af en kendt kinesisk kunstner.

Mange af mine kinesiske oplevelser har været fælles med min hustru Mette Holm, som har givet mig ekstra stor indsigt fra sit eget ophold i Kina i en halv snes år – først som studerende og siden som udenrigsreporter. For 15 år siden skrev Mette og jeg sammen bogen 'Kina drager', der lagde en forholdsvis optimistisk holdning for dagen om den udvikling, Kina var inde i dengang.

Jeg nævner alt dette for at understrege, at jeg gennem mere end 43 år har fulgt tæt med i den kinesiske udvikling. Jeg har aldrig været apologet for regimet, men altid været talsmand for samarbejde til gensidig gavn, og jeg har ofte følt mig kaldet til at forklare kinesiske positioner mere end blot at frygte eller angribe Kina.

De meget kritiske bemærkninger i denne artikel skal forstås i dét lys.

Udvikling med store ofre
Det var en vigtig mærkedag, da Kinas kommunistiske parti fejrede sin 100-års fødselsdag i denne sommer. Men det er karakteristisk, at navnet og lidt af retorikken er det eneste, der tilbage fra 1921. Partiet har i dag 95 millioner medlemmer og er en enorm loge for folk, der vil frem til betydningsfulde poster eller bare have en god karriere. Det er her udnævnelser bestemmes og mange tjeneste udveksles. Man kan ikke bare melde sig ind i partiet. Det skal bedømmes, om man har den 'korrekte' holdning. Engang var partiet kun for proletarer, men i takt med de økonomiske reformer blev også kapitalister lukket ind.

Partiet har forandret Kina og sig selv totalt gennem et forløb med både monumentale katastrofer og forbrydelser og enorme økonomiske fremskridt. Mao Zedongs kommunister blev efter den 'lange march' rygraden i modstanden mod Japans besættelse under Anden Verdenskrig. Modsat deres modpart i Kinas borgerkrig udplyndrede de ikke bønderne. Da de vandt til sidst, opfattede flertallet af kinesere det utvivlsomt som befrielse fra opløsning, korruption, krig, og hungersnød. Der var udsigt til fred og mad.

Maos despotiske storhedsvanvid bragte imidlertid snart nye lidelser af ubeskrivelige dimensioner. 'Det store spring fremad' i slutningen af 1950'erne blev en politisk skabt hungerkatastrofe med mange millioner ofre. 'Kulturrevolutionen' fra 1966 nedbrød staten og skabte ny voldsomme bølger af overgreb og lidelse. Kina forblev fattigt, indtil magten efter Maos død fra 1978 faldt i hænderne på Deng Xiaoping. Han iværksatte en enestående økonomisk udvikling, der siden da har fyrredoblet Kinas nationalprodukt og trukket 800 millioner mennesker ud af ekstrem fattigdom. Mellemregningerne er mange, og ofrene for at komme hertil var store. Men vi må ikke overse den kendsgerning, at gennem mere end 40 år har det store flertal år for år fået bedre leveforhold. Den nationale stolthed er enorm. Styret er ikke truet, så længe velstandsudviklingen kan fortsætte.

Mette Holm og Mogens Lykketoft i Lhasa.

Men det kræver fred og stabilitet. Derfor er frygten for, at Kina ved militærangreb skulle forsøge at bringe Taiwan 'tilbage til fædrelandet' - og derved risikere krig med USA – heldigvis næppe velbegrundet.

Fornyet repression under Xi Jinping
Men der er andre meget bekymrende træk: Partiets nuværende formand, Kinas præsident Xi Jinping, regerer mere enevældigt over verdens mest folkerige

nation end alle andre ledere siden Mao Zedong. Persondyrkelsen er genoplivet, og åremålsbegrænsningen på lederposten er på ny afskaffet. Overvågning og ensretning udvikles hele tiden. Der slås hårdt ned på systemkritikere.
Politikken over for systemkritiske mindretal giver anledning til særlig stor bekymring. Muslimske uighurer i Xinjiang og lama-buddhistiske tibetanere og mongoler udgør under to procent af Folkerepublikkens befolkning, men bor for en stor del ud over halvdelen af landets areal. Centralregeringen er neurotisk angst for at de skulle rive sig løs, selv om enhver mulighed herfor for længst er blokeret.
Den oprindelige muslimske befolkning i Xinjiang er snart undertallig i forhold til millioner af indvandrede han-kinesere, og der er i regionen en voldsom tilstedeværelse af Kinas væbnede styrker – både politi og militær. Det fornemmede Mette og jeg allerede under et par besøg derude for 10-12 år siden. Det er kun blevet værre. De seneste år har statsmagten iværksat en meget mere brutal undertrykkelses- og indoktrineringskampagne for at gøre muslimer til gode, partitro kinesere. Millioner har være gennem tvangsarbejdslejre og overvågningen af muslimernes liv også ude i de enkelte familier er dramatisk. Påskuddet er at bekæmpe terror, men behandlingen skaber helt sikkert endnu flere, der afskyr regimet.

De seneste 15 år har vi også et par gange besøgt Tibet. Det er et fascinerende område, men det er også meget skræmmende, hvordan tibetanerne holdes i et jerngreb. Det er pinagtigt, at tibetanerne end ikke må referere til deres religiøse leder, den fine gamle Dalai Lama. Alle kunne blive mere lykkelige, hvis han fik lov at vende hjem, og Tibets grundlovsfæstede autonomi i det kinesiske rige faktisk blev respekteret.
Mongolerne i det kinesiske Indre Mongoliet er mere talrige end deres fæller i det selvstændige Mongoliet, men er kun et beskedent mindretal i forhold til han-kineserne i deres provins. Heller ikke de har mange frirum til at dyrke egen kultur og religion.

Hongkong fik ved aftalen mellem Deng Xiaoping og Margaret Thatcher lovning på selvstyre og internt demokrati i 50 år fra den formelle overdragelse fra Storbritannien til Kina i 1997 med formlen 'et land, to systemer'. Den kinesiske sikkerhedslov fra sidste år er et eklatant brud med denne aftale, og det kan ikke undskyldes med, at demonstrationerne i Hongkong vitterligt ofte løb af sporet. Sikkerhedsloven er et løftebrud, som lukker kritiske røster med drabelige straffe og sætter den lokale politiske opposition ud af spillet. Det ender også med at have alvorlige konsekvenser for Hongkongs økonomiske fremtid.

Det eklatante aftalebrud over for Hongkong har aflivet perspektivet om, at der med Hongkong som forbillede kunne ske en fredelig genforening med Taiwan. Man kan håbe, at den økonomiske integration over Taiwan-strædet fastholdes til gensidig gavn. Paradoksalt nok må man også håbe, at Taiwan ikke formelt erklærer sig uafhængigt eller anerkendes som sådant af omverdenen, men blot fortsætter med at eksistere som et reelt selvstændigt land. Det kan holde høgene i Beijing i skak og undgå risikoen for et uoverlagt militært angreb fra fastlandet; og det er en vigtigt, at der faktisk findes et rigt, velfungerende og demokratisk samfund i den kinesiske kulturkreds, der i det lange perspektiv også kan inspirere progressive kræfter inde i Kinas regerende parti.
Både Kina og Taiwan løber enorme risici ved at rokke ved den nuværende status quo. Det er nok muligt, at Kina kan erobre Taiwan, men det er ikke en let krig. Taiwan er vel bevæbnet og beslutsomt. Krigen kan inddrage både USA og Japan, og den vil i hvert fald forsure relationerne med Vesten ekstremt og have enorme økonomiske og politiske omkostninger. Derfor vil det forhåbentlig og sandsynligvis ikke ske.

Fremtidig sameksistens
Kinas store ambitioner om global indflydelse har - allerede uden den ultimative krise om Taiwan - grundlagt en serie af konflikter med USA, der prøver at samle resten af Vesten om at bremse kinesisk teknologi og erhvervsmæssig indflydelse.
Men Kinas styre består, så længe det holder fred og leverer fortsat velstandsfremgang for kineserne. Partistaten kan modstå ydre pres, den bliver snart verdens største økonomi, og den udbreder mere og mere sin indflydelse til alle andre verdensdele. Vi skal sameksistere, og vi har både i samhandel og klimaindsats stærke fælles interesser. Verdens fred i det 21. århundrede beror på, at både USA og Europa sammen med Kina erkender, at de fælles interesser er vigtigere end optrappet konfrontation på de områder, hvor vi har interessemodsætninger.

Storbritanniens tidligere premierminister Gordon Brown appellerer i sin seneste bog til præsident Biden om at bremse marchen mod en ny kold krig mellem USA og Kina. Jeg håber ligesom Brown, at vi i Europa i fællesskab vil trække i retning af ny afspænding mellem fremtidens to supermagter: Kina bliver den største økonomi, og vi har et interessefællesskab i at opretholde gensidig handel og investering. Holdning til menneskerettigheder er et alvorligt udestående, men det løses ikke ved pres – kun ved større samkvem. Vi kan ikke tvinge Kina til kursændring, men der er grund til at tro, at de gerne vil medvirke til en mere regelbundet verdensorden, hvis de får rimelig indflydelse.

Vi kan håbe, at der inde bag den jernhårde partidisciplin faktisk findes mange, der gerne vil en noget mere fri og liberal samfundsudvikling. Vi har set det før – i glimt. Partiformændene Hu Yaobang og Zhao Ziyang i 1980'erne ville den vej, men blev skubbet til side af den hårde kerne; den sidstnævnte faldt, da han var imødekommende over for de demonstrerende studenter i 1989.
Wen Jiabao var nær medarbejder til Zhao Ziyang, da denne var partileder. Wen stod ved Zhaos side den dag i 1989, da Zhao talte til studenterne på Den Himmelske Freds Plads og sagde, at han ikke kunne gøre mere for dem og straks derefter blev afsat som partileder. Alligevel blev Wen Jiabao Kinas statsminister i ti år fra 2003-2013 og repræsenterede en kurs, der var klart mere liberal end Xi Jinpings aktuelle kurs.

Måske svinger pendulet igen. Men det kan ikke påtvinges udefra. Vi er nødt til på tværs af alle modsætninger at finde vejen til et fredeligt forhold til dem, der til enhver tid regerer i Kina.

KINAS KOMPLICEREDE KAMP FOR KUNSTIG INTELLIGENS

AF JACOB STUBBE ØSTERGAARD

DET KINESISKE AI-TOG BULDRER DERUDAD, MEN FLERE FAKTORER BÅDE NATIONALT OG INTERNATIONALT HAR BREMSET HASTIGHEDEN.

I 2017 skabte Kina overskrifter verden over med lanceringen af verdens hidtil mest ambitiøse plan for implementering af AI (kunstig intelligens). Dokumentet "Udviklingsplan for en ny generation af kunstig intelligens" indeholdt et løfte om at blive verdensførende inden for AI-teknologi i 2030. På dette tidspunkt skulle Kinas AI-industri også nå en værdi af ikke mindre end 1 billion yuan.

I det følgende vil jeg forsøge meget kort at give et overblik over, hvordan det går med disse ambitioner i 2021: Hvad er indtil videre lykkedes? Hvad er hovedproblemstillingerne for udviklingen? Hvilke udfordringer kæmper de med i øjeblikket?

Dette er et vigtigt spørgsmål, fordi planen fra 2017 var mere end bare store tal og investeringspuljer. Den cementerede udvikling og implementering af AI-teknologi som en af grundstenene i Kinas forestående overgang fra eksportøkonomi til forbrugerdrevet økonomi.

Kinas overgang til forbrugerdrevet økonomi kræver, at lønningerne stiger, så kineserne har flere penge at forbruge for. Men for at lønnen kan stige, må hver enkelt arbejders produktivitet stige tilsvarende. Det er en klassisk problemstilling for voksende økonomier, og løsningen er på den ene side mere uddannelse, og på den anden side effektivisering gennem teknologiske opgraderinger. Her blev AI-teknologi – som af de store konsulenthuse er blevet vurderet til at være det vigtigste teknologiske gennembrud nogensinde hvad angår effektivisering af arbejdsgange (og dermed altså vigtigere end elektriciteten og internettet) – vurderet som et godt sted at tage fat.

Vellykket udvikling og implementering af AI-teknologi over hele Kina er derfor en af de afgørende faktorer for landets fortsatte udvikling og borgernes stigende velstand.

Hvordan går det så?
Strategidokumentet fra 2017 er nu snart fire år gammelt, så vi kan godt begynde at gøre en smule status over, hvordan det er gået. Opgørelser viser, at Kina allerede i et par år har ligget forrest i verden, når det kommer til implementering af AI-teknologi. Andelen af arbejdsstyrken, der arbejder i en virksomhed, som bruger AI-teknologi, er flere gange højere i Kina end i USA eller EU. Kinas pludselige økonomiske opblomstring har gjort det muligt at hoppe hen over flere teknologiske trin og lande direkte i et meget digitaliseret samfund, som gør det nemmere for teknologier som AI at sive ind i dagligdagen. Derudover kan Kinas hurtige AI-implementering forklares af nem adgang til personlige og visuelle data samt det kinesiske erhvervslivs adrætthed, som er muliggjort af 996-kulturen

(hvor man arbejder fra 9 morgen til 9 aften, 6 dage om ugen), knivskarp konkurrence og en lempelig ophavsretslovgivning.

Så vidt de gode nyheder. Imidlertid har kineserne samtidig haft det svært, når det kommer til at implementere AI i de traditionelle industrier – og det er netop der, der er store effektiviseringer at komme efter. Fabrikker og fabriksarbejdere kan ikke opdateres i samme fart som digitale processer, og i de mere komplekse industrielle sammenhænge mangler kineserne både opbygget knowhow og tidssvarende faciliteter. Dette forhold udgør i øvrigt en forretningsmulighed for lande som Danmark, hvis industrielle sektorer i vid udstrækning besidder den niche-ekspertise, kineserne har brug for, hvis de vil have succes med at implementere AI i industrien.

Partiet er opmærksom på denne problemstilling, og derfor blev det også understreget ved det femte plenum i den 19. partikongres i december 2020, at teknologisk opgradering af den industrielle sektor og landbrugssektoren skal nyde øget fokus.

Nye udfordringer

De seneste år har bragt flere nye udfordringer for Kinas AI-sektor. Allerede i 2019 begyndte investeringsklimaet i den kinesiske venture-kapitalverden at køle ned. Man skal ikke tage fejl af, at Kina stadig har verdens største vækst i investeringer i AI-sektoren. 2020 bragte en stigning på 37% i investeringer i AI, men ikke desto mindre er dette efter kinesisk standard en afmatning. Afmatningen i investeringer har i stigende grad afsløret, i hvor høj grad, AI-sektoren afhænger af investorer – bl.a. pga. store udgifter til produktudvikling. Virksomhederne er nu blevet udfordret til at fokusere mere på at finde egnede forretningsmodeller og blive rentable.

Afmatningen kan også aflæses af det faktum, at to af verdens absolut største AI startups, SenseTime og Megvii, begge måtte droppe deres planlagte børsnoteringer. For disse to startups, som begge arbejder med ansigtsgenkendelse, skyldes problemerne dog ikke kun et køligt investeringsklima eller pandemiens økonomiske efterslæb. De er også – ligesom flere andre kinesiske virksomheder – ramt af at være blevet placeret på USA's såkaldte "Entity list", som er en liste over virksomheder, som amerikanske virksomheder skal søge særlig tilladelse fra staten for at måtte handle med.

Joe Bidens tiltræden som præsident har indtil videre ikke ført til nogen ændring af USA's handelspolitik over for Kina. Den bygger fortsat på koordinerede forsøg på at stække kinesiske virksomheder inden for diverse højteknologiske områder (som fx Huawei og ZTE inden for 5G-teknologi og SMIC inden for mikrochips) og forhindre Kina i at komme på omgangshøjde hvad angår produktion af højteknologiske komponenter.

En tredje faktor, der har påvirket udviklingen af AI-produkter på det seneste, er at de kinesiske myndigheder har optrappet deres indsats imod monopoler og konkurrenceforvridning, hvilket især er gået ud over tech-giganter som AliBaba og Meituan. Der blev således indledt 108 sager om konkurrenceforvridning i 2020 mod 46 i 2019. Kina har også for nylig indført en databeskyttelseslov i stil med den europæiske GDPR-lovgivning (dog mindre vidtgående), som alt andet lige kommer til at indsætte et element af bureaukratisk sløvhed i et økosystem, der hidtil har haft hurtighed og nem adgang til persondata som to af sine største styrker.

De kinesiske tech-giganter er et kæmpe aktiv for Kina, fordi deres størrelse muliggør uset storstilede og langsigtede projekter. Men de er samtidig en trussel både mod den frie konkurrence og mod statens magt. Vi har set tilsvarende opgør i Europa og USA, som fx konkurrencekommissær Vestagers søgsmål mod amerikanske tech-giganter. Hvis Kina holder tungen lige i munden, kan opgørene med tech-giganterne føre til bedre konkurrence og et stærkere vækstlag. Omvendt kan en fejlslagen indsats resultere i, at Kina spiller sig sine egne bedste kort af hænde.

Nye tiltag

Fra regeringens side har man erkendt, at den højeste prioritet lige nu er at bryde landets afhængighed af import af højteknologiske komponenter. Således blev der i 2020 investeret fire gange så mange penge (35 mia. dollars) i halvleder(semiconductor)teknologi som året før. Forbedringer inden for halvlederteknologi er helt afgørende for Kinas evne til selv at producere den type og kaliber af mikrochips, der skal til for at lave tilstrækkeligt effektive AI-kredsløb.

I en sikkerhedspolitisk situation, hvor adgangen til import af komponenter bliver brugt som et pressionsmiddel af en fjendtligt indstillet stormagt, kan det vise sig nødvendigt for Kina at blive selvforsynende i disse komponenter for at kunne gennemføre de mere komplekse AI-implementeringer i de traditionelle industrier såsom produktion og landbrug. Denne opgradering, som altså er en del af fundamentet for Kinas økonomiske omstilling, er allerede i fuld gang, men der er endnu meget langt til målstregen.

Den øgede fokus på teknologisk uafhængighed er også en medvirkende årsag til, at Kina fremadrettet vil give flere midler til grundforskning. Grundforskning udgjorde i 2019 6% af Kinas samlede forskningsbudget, hvilket er markant lavere end OECD-gennemsnittet på 15%. Målsætningen i den 14. femårsplan er at nå op på 8% i 2025, samtidig med, at det samlede forskningsbudget vokser med minimum 7%.

Efter et par gyldne år er Kinas AI-udvikling altså i øjeblikket plaget af køligt investeringsklima, storpolitisk pression, magtkamp mellem staten og tech-giganterne, samt træghed i opgraderingen af en nogle steder meget gammeldags industriel sektor.

På trods af alle udfordringerne er der ingen tvivl om, at det kinesiske AI-tog stadig buldrer derudad. For kun et par uger siden annoncerede tech-giganten Tencent en storstilet plan om at udvikle 100 nye uddannelsesforløb og 1000 nye uddannelses-apps og træne 10,000 AI-undervisere. Sådanne tiltag kan være med til at konsolidere fremskridtene og sikre, at AI-omstillingen bliver et nyt kapitel i Kinas historie i stedet for bare en parentes.

Jacob Stubbe Østergaard er cand. mag. i Moderne Kultur og Kulturformidling og hovedforfatter til "Nordic-China AI Synergies Report".

KINESISKE FILMS FORSVINDEN

AF J.W. JOSEPH

My people, My Country (我和我的祖国) er en film-antologi i syv afsnit. Den er fra 2019 og fejrer 70-året for Folkerepublikkens grundlæggelse. Syv af Kinas kendte filminstruktører står bag hver deres afsnit, og en lang række af de mest kendte kinesiske skuespillere er med. Det var en blockbuster, som på andendagen havde inspillet 365 millioner yuan.

KINESISKE FILM ER GRADVIST FORSVUNDET FRA DE STORE INTERNATIONALE FILMFESTIVALER. J.W. JOSEPH FORTÆLLER HER OM CENSUREN I DEN KINESISKE FILMBRANCHE SAMT OM NOGLE AF DILEMMAERNE FOR BRANCHENS AKTØRER.

Den 78. Venedig Filmfestival sluttede den 11. september 2021 med, at den franske instruktør Audrey Diwan vandt Guldløven for L'evenement. Det er anden gang, at en kvindelig instruktør har vundet den højeste ære i filmens verden, efter at Julia Ducournau i juli i år vandt De gyldne Palmer for Titane. Hermed er de tre vigtigste europæiske filmfestivaler i 2021 afsluttet. Utallige filmelskere og filmarbejdere har påpeget, at "filmkunsten synes at have fået nyt liv i hænderne på en ny type af kvindelige filmmagere", men samtidig har mange ikke opdaget en anden ubemærket men vigtig ting: I 2021, for første gang siden 1988, er kinesiske film (1) ikke repræsenteret ved hovedkonkurrencen på nogen af de tre festivaler i Berlin, Cannes og Venedig.

Dette kunne skyldes et midlertidigt fald i kinesisksprogede film på grund af pandemien – faktisk vandt Nomadland, instrueret af den kvindelige instruktør Chloé Zhao, overrumplende Guldløven sidste år. Og hun skabte historie ved at vinde stort i den efterfølgende prissæson samt med tre hovedpriser ved dette års Oscar: bedste film, bedste instruktør og bedste skuespillerinde. Egentlig har Chloé Zhaos arbejde i sig selv ingen relevans for kinesisk kultur og samfundsforhold, og indtil nu er hun blevet mere eller mindre blokeret af de kinesiske myndigheder på grund af hendes mangel på ideologisk klarhed: På Douban,

Kinas største platform for filmanmeldelser, hvor Nomadland stadig findes, er det sådan, at hvis man leder efter denne film eller navnet Chloé Zhao, får man at vide, at "som følge af relevante love, regulativer og samfundsinteresser er søgeresultaterne ikke tilgængelige". Kommentarer og oplysninger om Nomadland på Weibo eller Wechat kan også være slettet. Chloé Zhao har således fået talrige hædersbevisninger i den vestlige filmindustri, men mangler stadig sit hjemlands anerkendelse som kreativ repræsentant for "kinesisk film"

Chloé Zhao uddannede sig til filminstruktør i USA, og alle hendes film har været engelsksprogede og haft tæt tilknytning til det amerikanske samfund. Selv om nogle stadig henregner hendes værker til kategorien kinesiske film, har hendes succes på ingen måde opvejet nedgangen for kinesiske film som helhed inden for de sidste år. Hvis vi regner i tiår og ser på antallet af kinesiske film, som var med i hovedkonkurrencen i Berlin, Cannes og Venedig, kan vi se, at i tidsrummet 2012-2021 er antallet af kinesiske film, som er med i hovedkonkurrencen på de tre vigtigste europæiske filmfestivals, mere end halveret i forhold til tiåret før (se fig.1). I modsætning til de stadige fremskridt inden for sport, teknologi, militær og handel ser det ud til, at Kina er ved at miste international anerkendelse indenfor kultur- og underholdningsindustrien.

Kinesiske film. Udtrykket omfatter film af kinesiske instruktører (fra selve Kina, Taiwan og Hong Kong) og inkluderer også deres engelske og andre fremmedsprogede film optaget i ikke-kinesisktalende områder.

Kinesisk film har ydet strålende præstationer. Femte-generations-instruktørerne, som var den første gruppe, der tog afgang fra Beijing Filmakademi efter Kulturrevolutionen, er blevet kendte over hele verden. De har beskrevet det traditionelle Kinas skønhed, enkelthed og sorg på en hjertegribende og bevægende måde. Zhang Yimous Red Sorghum (1988), The Story of Qiu-Ju (1992) og Not One Less (1999), så vel som Chen Kaiges Farewell My Concubine (1993) har alle vundet de største priser på internationale festivaler. Til trods for at disse værker nu kritiseres for "bevidst at fremvise Østen for et vestligt publikum", så berører de alle kernen i Kinas historie og samfund, idet de reflekterer over og undersøger en generations fælles traume.

Efter årtusindskiftet valgte femtegenerationen en mere kommerciel vej og producerede en serie blockbusters. Samtidig begyndte den sjette generation at gøre sig internationalt gældende. Denne gruppe kunstnere, som gik på filmskole i midten af 1980'erne, fik del i Kinas reformer og åbenhed over for omverdenen og havde adgang til mange vestlige publikummer. De sugede næring fra dem og udviklede en mere distinkt personlig stil. Blandt dem var den mest populære instruktør Jia Zhangke, som en overgang blev stamgæst på Cannes efter at have vundet Guldløven for Still life (2006). Selv efter 2012 er tre af hans værker blevet udtaget til konkurrencen på festivalen. Hans arbejder tager udgangspunkt i Kinas nuværende sociale virkelighed og afspejler for det meste underklassens marginale liv i byerne. De viser individets skrøbelighed og magtesløshed i perioder med økonomiske omvæltninger. Sådanne højaktuelle arbejder får stor applaus i den internationale presse, men møder ofte hård kritik fra det hjemlige publikum for at være "for smigrende" – som om han var nødt til (med fuldt overlæg) at vise den mørke side af det kinesiske samfund for at blive accepteret i Cannes.

I praksis er sådan en "smiger" ikke let at gennemføre, idet instruktører og producenter skal være inde i hele filmcensur-systemet, og være i stand til at opretholde en vanskelig balance mellem iøjnefaldende sociale problemer og acceptable standarder for autoriteterne. For tiden er den største vanskelighed for alle film fra Folkerepublikken ikke de ekstremt høje kunstneriske krav fastsat af festivalernes udvalgskomiteer, men den kinesiske filmadministrations politiske censur. Hvis instruktører og producenter forsøger at slippe uden om den hjemlige censur og blive optaget på udenlandske festivaler, får det alvorlige følger: den berømte sjette-generations instruktør Lou Ye fik forbud mod at producere film i selve Kina i fem år, fordi han havde indsendt sin film Summer Palace (2006), der havde et politisk indhold samt nøgenscener, til Cannes uden tilladelse fra CFA (China Film Association).

Tidligere var det sådan, at når en kinesisk film officielt var blevet udvalgt til en konkurrence på en filmfestival, var den på forhånd blevet godkendt af myndighederne. Men nu er dette ikke altid tilfældet. I 2019 blev Zhang Yimous One Second udvalgt til konkurrencen på den 69. Berlinale. Efter planen skulle One Second have verdenspremiere den 15. februar. Men den 11. aflyste filmholdet visningen grundet tekniske problemer. Filmen blev mystisk

Antal af kinesiske film udtaget til hovedkonkurrencen ved de tre vigtigste europæiske filmfestivals.

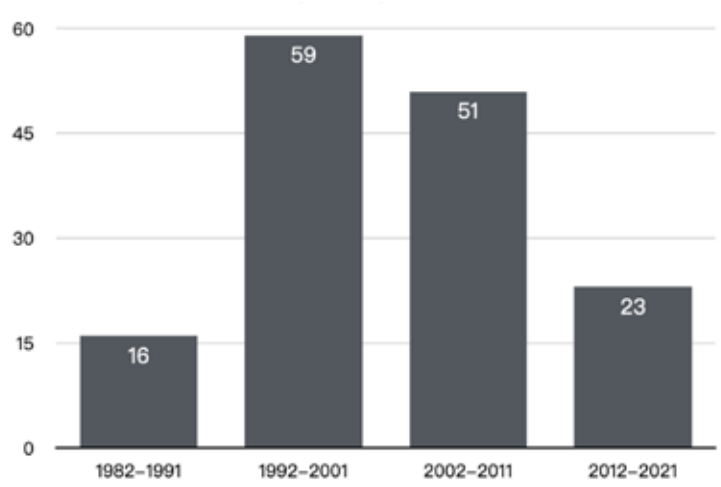

Figur 1

nok trukket tilbage i sidste øjeblik, og dette var den anden kinesiske film, der midlertidigt blev trukket tilbage fra det års filmfestival i Berlin. Bagefter forlød det på sociale medier fra de medvirkende, at One Second var tilbage på klippebordet. Udenlandske medier spekulerede over, om filmen var blevet tvunget ud af festivalen på grund af indholdet om Kulturrevolutionen, og at den ikke var sluppet gennem censuren.

Siden 2019 er et antal film fra Kina midlertidigt blevet trukket tilbage eller forsinket, og det har fået kinesiske fans til på sociale medier at spekulere på, om der bag disse tilbagevendende mystiske "tekniske problemer" ligger et uudtalt problem med censur. Af alle kunstarter er film nok den, der er mest ramt af den kinesiske censur. Udover følsomme politiske emner, kan filmmagere blive anklaget for scener, der involverer vold, sex eller nøgenhed. Desuden findes der ingen klare eller faste regler for filmcensur. Den er fuldstændig tilfældig, og censorer er tit overforsigtige, som BBC beskrev det direkte i en artikel," bølgen af tilbagetrækninger afspejler det voksende 'idioti' hos Kinas allerede barske censur, som har vakt panik i industrien med sin mangel på normer".
For tiden er vejen gennem censurprocessen som at gå i en tågedis – ethvert emne kan være problematisk, men ingen ved, hvor eller hvornår du laver et fejltrin. Og selv en upassende opførsel fra skuespillernes side under filmoptagelserne, pro-produktionen og distributionsperioden kan betyde total nedlukning af projektet. I de seneste år har berømte skuespillerinder som Fan Bingbing og Zhao Wei været involveret i personlige skandaler, hvis specifikke detaljer for sidstnævnte endnu ikke er kendt i offentligheden. Men efter afsløringen af disse skandaler bliver deres film/TV projekter ikke mere vist. Mange af disse skandaler er kommet ud af ingenting og har påvirket både investorer, samarbejdspartnere og publikum.

En artikel i New York Times i 2013 skrevet af Clarissa Sebag-Montefiore belyser det indviklede forhold mellem investorer, filmproducenter og censuren. En advokat, som arbejder med kinesiske co-produktioner, udtalte: "Regeringen er fast besluttet på at sætte hensynet til filmindustriens vækst under hensynet til social stabilitet og moral." Clarissa Sebag-Montefiores kommentar hertil var, at denne åndløse indblanding vil komme til at sænke kvaliteten af de kommercielle film, der produceres i Kina. Men uden for censurens rækkevidde blomstrer en undergrund. Problemet er imidlertid, at disse film ikke distribueres og aldrig bliver set af masserne.

Nu til dags ser det ud til, at der kun står to muligheder åbne for et filmprojekt i Kina: at komme igennem censuren eller at blive accepteret på markedet. Men ikke mange filmfolk diskuterer dette. Fra 2019 til 2021 – med fejringen af 70året for grundlæggelsen af Folkerepublikken Kina og af 100året for grundlæggelsen af Kinas Kommunistiske Parti – begyndte en række film, som specielt blev fremstillet for at mindes disse begivenheder, at dominere biograferne. My Land, My Country, som er den første af dem, havde premiere på Nationaldagen i 2019. Det er en dramatisk filmantologi i syv afsnit instrueret af syv forskellige instruktører: Chen Kaige, Zhang Yibai, Guan Hu, Xue Xiaolu, Xu Zheng, Ning Hao og Wen Muye. Et stort antal populære kinesiske filmstjerner var med i filmen, mange kun i korte glimt. Denne film havde på visningens andendag indtjent omkring 369 millioner yuan (51.62 millioner US dollars), og er den film med den 12. højeste indtjening for en ikke engelsk film nogensinde - i alt 425 millioner US dollars. Denne kæmpestore kommercielle succes og det stærkt patriotiske indhold har fået utallige kinesiske filmfolk til at erkende, at dette er den rigtige model for kinesiske film nu om dage. De næste to år blev der produceret endnu to filmantologier: My People, My Homeland (2020) & My Country, My Parents (2021), disse udgjorde tilsammen en trilogi. Med andre film som The Captain (2019), The Wondering Earth (2019) og Chinese Doctors (2021) er der kommet flere og flere propagandafilm i kinesiske biografer, som tilsammen skaber et landskab fuld af "positiv energi".
Længe før pandemien begyndte, havde ansatte i film og TV i Kina hævdet, at denne industri gik en kold vinter i møde. I tilgift til det hårde og uigennemskuelige censursystem var situationen blevet forværret på grund af kapitalistiske investeringsmetoder, som kun jagter korttids-profitter på bekostning af et højere kunstnerisk niveau. På hele det hjemlige filmmarked har et stort antal primitive streaming-film, fast-food film, og forskellige film skræddersyede til populære stjerner, fremkaldt det økonomiske fænomen, der går under navnet Greshams lov, der kan sammenfattes som "dårlige penge skubber gode penge ud". Situationen for kvalitetsbiografer og uafhængige biografer er sværere end nogensinde i selve Kina.

I dette forgiftede miljø for kreativitet og kultur er filmfolk bundet på hænder og fødder, og det er vanskeligt at skabe kvalitetsfilm på en så begrænset plads. Kinesisk films forsvinden fra konkurrencerne på de europæiske filmfestvals i 2021 er trist, men ikke overraskende, og ingen kan optimistisk forudsige, om der vil komme et lyst forår efter vinteren. I 2019, da instruktøren Guan Hus The Eight Hundred pludselig blev trukket tilbage fra Shanghais Internationale Filmfestival, skrev Jia Zhangke på sin blog: "I kan ikke køre rundt med filmbranchen på denne måde!" Denne blog ikke findes ikke mere, da den kun er tilgængelig på Weibo i seks måneder. Råbene fra kinesiske filmmagere er sammen med deres arbejder igen forsvundet.

Oversat fra engelsk af Anette Kruse

Om forfatteren: J.W. Joseph er et pseudonym (redaktionen er bekendt med det rigtige navn). Joseph har en kandidatgrad i filmstudier fra Københavns Universitet. Han er freelancejournalist på et kinesisk online filmmedie, hvor han dækker de europæiske filmfestivaler med anmeldelser, artikler og podcasts.

KINAS 7. NATIONALE FOLKETÆLLING - KINA PÅ VEJ MOD EN HALVERING AF BEFOLKNINGEN

AF KJELD A. LARSEN

KINAS FØRSTE FOLKETÆLLING FANDT STED I 1953. DEN NYESTE, SYVENDE FOLKETÆLLING ER ET SPÆNDENDE INDBLIK I DEMOGRAFISKE TENDENSER, DER BLANDT MEGET ANDET HANDLER OM ALDERS- OG KØNSFORDELING, FERTILITET, URBANISERING OG FAMILIESTØRRELSER. NOGLE AF FOLKETÆLLINGENS RESULTATER ANALYSERES HER AF KJELD A. LARSEN, SOM UD OVER AT VÆRE FORMAND FOR DANSK-KINESISK FORENING, OGSÅ ER GEOGRAF.

I perioden 1. november til 10. december 2020 gik over 7 mio. 'folkeoptællere' tilknyttet tællingsbureauer i byer, gader i større byer og amter, fra dør til dør overalt i Kina for at indsamle data om den kinesiske befolkning til Kinas syvende nationale folketælling. På centralt niveau blev folketællingen organiseret af Bureauet for Statsrådets Ledende Gruppe for den Syvende Nationale Folketælling med vicepremierminister og medlem af KKPs politbureaus stående udvalg, Han Zheng som formand. Folketællingen anvendte digitalt baseret dataindsamling for første gang, hvilket muliggjorde, at viceformanden for folketællingens ledende gruppe, Ning Jizhe, allerede kunne offentliggøre de overordnede resultater af tællingen på et pressemøde den 11. maj 2021, samtidig med at Kinas Nationale Statistiske Bureau offentliggjorde resultaterne. Referencetidspunktet for folketællingen er den 1. november 2020.

Sidste folketælling?

Der er afholdt seks forudgående nationale folketællinger i 1953, 1964, 1982, 1990, 2000 og 2010. Den første tælling i 1953 blev iværksat i forbindelse med udarbejdelsen af Kinas første femårsplan 1953-1957, den anden i 1964 med formålet af overskue konsekvenserne af forliset af det Store Spring (1958-1960) i form af en katastrofal hungerkatastrofe. Man kan undre sig over, at denne tælling først kom til omverdenens kendskab adskillige år efter dens afvikling. I et lille atlas fra 1971 blev jeg opmærksom på en tabel over befolkningen i Kinas provinser, som sandsynligvis var tal for omkring 1965. Den ret lange periode mellem 2. tælling i 1964 og 3. tælling i 1982 blev fulgt op af regelmæssigt afholdte tællinger med ti års mellemrum i runde år. Men det er nu sandsynligt, at Kina har afholdt sin sidste folketælling. Den seneste danske folketælling fandt sted i 1970, hvor indførelsen af CPR-registeret gjorde tællinger overflødige.

Folketællingsdata

Som det fremgår af Tabel 1 omfatter folketællingernes data ud over befolkningens størrelse dens fordeling på køn, på alder, på land og by, befolkningstilvækst, forventet levealder (dog ikke for tællingen i 2020), befolkningens uddannelsesniveau, den etniske sammensætning og regional fordeling. Befolkningens erhverv indgår ikke i tællingerne. De to seneste tællinger rummer tillige tal for migrantbefolkningen, kaldet "den flydende befolkning" (liudong

renkou). De officielle resultater anfører også befolkningstal for Hongkong, Macao, Taiwan, som dog ikke indgår i tællingen, tillige med de udlændinge, som er registreret i Kina og derfor talt med i tællingsresultatet. Til tabellen har jeg tillige tilføjet supplerende tal for fødselstal, dødelighed, naturlig tilvækst og samlet fertilitet, hvoraf sidstnævnte kun oplyses for 2020 tællingen.
De offentliggjorte tabeller rummer tillige en række data på provinsniveau: befolkningens størrelse og andel af Kinas samlede befolkning, fordeling på køn, alder og uddannelsesnivau. Vi må vente flere år, førend der - som ved tidligere folketællinger - bliver offentliggjort mere detaljerede data på lavere administrative niveauer, specielt byer og amter. Nogle provinser har dog offentliggjort visse data, eksempelvis om den etniske fordeling i Xinjiang (se Tabel 2).

Befolkningen mere end fordoblet siden 1953

Kinas samlede befolkning nåede op på 1,412 mio i 2020, hvilket er knap to en halv gange så mange som i 1953 (se Tabel 1). Den gennemsnitlige familiestørrelse var i samme periode faldet fra 4,3 i 1953 til 2,6 i 2020. Urbaniseringsgraden er eksploderet igennem de seneste årtier, fra godt en tredjedel af befolkningen i 2000 til næsten to tredjedele af befolkningen i 2020. I 1953 boede kun 13 % af Kinas befolkning i byer.
Kønsfordelingen var fortsat meget skæv i mandligt favør, med et beskedent fald fra 107,6 mænd i 1953 til 105,1 i 2020 pr. 100 kvinder. Kønsratioen ved fødslen er endnu skævere, men opnåede dog et fald fra det ekstremt høje niveau i 2010 på 118,1 til 111,3 i 2020. Fravalg af pigebørn inden fødslen har længe været en mulighed, hvilket ikke var tilfældet i eksempelvis 1953, hvor kønsrationen ved fødslen var 104,9 drengebørn per 100 pigebørn. Den etniske minoritetsbefolkning har ikke været underlagt den generelle et-barnspolitik og har derfor opnået en større andel af den samlede befolkning, fra 6 % i 1953 til 9 % i 2020. Antallet af analfabeter har oplevet et dramatisk fald, fra 34 % i 1964 til 3 % i 2020.

Demografiske transition og svigtende befolkningstilvækst

Kina er i gang med en demografisk transition. Den demografiske transitionsmodel forstås som et historisk betinget forløb i fire til fem faser:
Første fase er kendetegnet ved både højt fødselstal og høj dødelighed og derfor en beskeden befolkningstilvækst
Anden fase har en begyndende faldende dødelighed og derfor stigende befolkningstilvækst
Tredje fase karakteriseres ved et begyndende fald i fødselstallet betinget af industrialisering og urbanisering, et fortsat fald i dødeligheden og mindsket tilvækst
Fjerde fase har både lavt fødselstal, lav dødelighed og lav tilvækst
I femte fase bliver dødeligheden større end fødselstallet som resultat af en stadig stigende ældrebefolkning, således at der opstår negativ befolkningstilvækst.
Kinas befolkningsudvikling har i store træk fulgt denne udviklingsmodel, men med afgørende afvigelser. Industrialiseringen i 1960-1970'erne var ikke ledsaget af urbanisering. Tværtimod

KINAS BEFOLKNING VED SYV FOLKETÆLLINGER

	1953	1964	1982	1990	2000	2010	2020
Befolkning i alt, millioner	582,60	694,58	1008,18	1133,68	1265,83	1339,72	1411,78
Gennemsnitlig familiestørrelse	4,33	4,43	4,41	3,96	3,44	3,10	2,62
Gennemsnitlig årlig tilvækst,%		1,61	2,09	1,48	1,07	0,57	0,53
Forventet levetid, antal år			67,77	68,55	71,40	74,83	
Forventet levetid for mænd, år			66,28	66,84	69,63	72,83	
Forventet levetid for kvinder, år			69,27	70,47	73,33	77,37	
Aldersstruktur:							
0-14	36,28	40,69	33,59	27,64	22,89	16,60	17,95
15-64	59,31	55,75	61,50	66,74	70,15	74,63	68,55
> 65	4,41	3,56	4,91	5,57	6,96	8,87	13,50
Køns ratio, ♀=100	107,56	105,46	106,30	106,60	106,74	105,20	105,07
Køns ratio ved fødslen, ♀=100	104,9	103,8	107,6	111,8	117,8	118,1	111,3
Urbaniseringsgrad, %	13,26	18,30	20,91	26,44	36,22	49,68	63,89
Flydende befolkning, millioner						221,42	375,82
Regional befolkningsfordeling:							
Øst						37,78	39,93
Central						26,62	25,83
Vest						26,90	27,12
Norddøst						8,18	6,98
Etnisk minoritets befolkning, %	6,06	5,76	6,68	8,04	8,41	8,49	8,89
Analfabetisme, %		33,6	22,8	15,9	6,72	4,08	2,67
Samlet fertilitet	5,3	6,0	2,3	2,4	1,5	1,5	1,3
Fertilitetsrate, ‰	37,0	43,6	22,3	21,1	14,0	11,9	10,9
Mortalitsrate, ‰	17,0	10,1	6,6	6,7	6,5	7,1	7,1
Naturlig tilvækst, ‰	20,0	33,5	15,7	14,4	7,6	4,8	3,8

gik Mao Zedongs udviklingsstrategi ud på, at industrialiseringen i stort omfang skulle foregå i landsbyerne inden for folkekommunernes rammer og i statsligt regi på amtsniveau. Det var i den sammenhæng at hukou registreringssystemet blev introduceret, hvorved man fik tildelt et by- eller landhukou, som gjorde det vanskeligt for landbefolkningen at få permanent adgang til byerne. Et lige så afgørende element i den kinesiske afvigelse var familieplanlægningspolitikken, først og fremmest introduktionen af 1980-ernes et-barnspolitik under Deng Xiaoping.

Dødeligheden i den kinesiske befolkning faldt ret markant i de første tre årtier som resultat af fred og stabilitet samt opbygningen af et bredt anlagt sundhedssystem, men med en kortvarig voldsom stigning i forbindelse med efterveerne af sultkatastrofen under Det Store Spring 1958-62. Fødselstallet var ekstremt højt i 1964 som resultat af udskudte fødsler i kølvandet på Det Store Spring.

Det store fald i den kinesiske befolknings fertilitet som resultat af et-barnspolitikken slog først igennem fra slutningen af 1980erne. Data fra folketællingerne viser, at den største årlige tilvækst mellem to folketællingstidspunkter forekom mellem 1964 og 1882 med en vækstrate på 2,09 %, hvorefter vækstraten faldt til 1,48 % mellem 1982 og 1990 og yderligere til 1,07 mellem 1990 og 2000. Herefter var der en fortsat reduktion til 0,57 % mellem 2000 og 2010, hvorefter den næsten stabiliseredes på 0,53 % mellem de to seneste tællinger i 2010 og 2020.

Kina er endnu ikke nået ind i fase fem med negativ befolkningstilvækst, hvor dødeligheden overstiger fertiliteten. Men det er blot et spørgsmål om tid. Kina vil overlade pladsen med verdens største befolkning til Indien, og på lidt længere sigt vil Nigeria sandsynligvis overtage pladsen som verdens mest befolkningsrige land.

Befolkningen bliver ældre

Kinas største demografiske problem er befolkningens gradvise aldring, karakteriseret ved en tilvækst i den ældre befolkning og et vigende fødselstal. Til illustration af en befolknings evne til at reproducere sig selv anvendes den samlede fertilitetskvotient (total fertility rate). Ved den samlede fertilitet forstås det antal børn, som 1.000 kvinder vil føde i løbet af deres fertile alder (15-50 år), hvis ingen af kvinderne døde, og såfremt de hvert år får så mange børn som angivet ved den aldersbetingede fertilitetskvotient for den pågældende alder. For hver 1.000 kvinder skal der fødes 2.100 børn for at en befolkning lige netop reproducerer sig selv eller 2,1 barn pr. kvinde. Dette reproduktionstal på 2,1 er Danmark kommet under for en del år siden, men den danske befolkning vokser stadig som resultat af nettoindvandring.

Indtil 1965 lå den samIede fertilitet i Kina på et niveau omkring 5,3-6,0, hvorefter den begyndte sit fald i løbet af 1980'erne og bevægede sig under reproduktionstallet i starten af 1990'erne. Den nåede et katastrofalt lavt niveau på 1,3 i 2020. Med de nuværende forudsætninger kan Kina bevæge sig mod en halvering af det nuværende befolkningstal omkring år 2100

Nettoindvandring ser ikke ud til at være en option for indeværende.

Fra et til to til tre børn

Den kinesiske politiske ledelse har gradvist slækket på et-barnspolitikken de seneste år for at få gang i børnefødslerne. I 2013 fik forældrepar, som selv var enebørn, tilladelse til at få et barn nr. to. I 2016 fik Kina en universel to-barnspolitik. I forbindelse med iværksættelsen af den 7. folketælling udgav det kinesiske postvæsen et frimærke, hvor to børn var en del af motivet. Men udviklingen har overhalet denne politik. Efter at resultaterne af folketællingen blev offentliggjort i maj i år afholdt Politbureauet et møde, som resulterede i en ny tre-barnspolitik.

Kampagnerne for flere børnefødsler har dog mange odds imod sig: tidspunktet for indgåelse af ægteskab og dermed tidspunktet for reproduktion udskydes gradvist, bl.a som resultat af længevarende uddannelser, prioritering af karriere frem for børnefødsler, den økonomiske byrde ved at have børn, de manglende børneinstitutioner og på det seneste påvirkningen fra coronakrisen.

Økonomisk transformation

Den gradvise forskydning mellem aldersgrupperne nødvendiggør en økonomisk transformation. Aldersgruppen af ældre over 65 år er næsten fordoblet fra 7,0 % i 2000 til 13,5 i 2020. Den arbejdsdygtige befolkningsgruppe fra 15 til 64 år har i samme 20-årsperiode oplevet først en gunstig

RESULTAT FRA SYV FOLKETÆLLINGER, XINJIANG

	1953	1964	1982	1990	2000	2010	2020
I alt , millioner	4,784	7,270	13,082	15,157	18,460	21,816	25,85
Han	0,332	2,321	5,287	5,695	7,490	8,830	10,92
Nationale minoriteter	4,451	4,949	7,798	9,461	10,970	12,986	14,93
Uyghur	3,608	3,992	5,956	7,192	8,346	10,001	11,62
Kazakh	0,506	0,489	0,903	1,106	1,245	1,418	
Befolkningsandele i %							
Han	6,9	31,9	40,4	37,6	40,6	40,5	42,2
Nationale minoriteter	93,1	68,1	59,6	62,4	59,4	59,5	57,8
Uyghur	75,4	54,9	45,5	47,5	45,2	45,8	45,0
Kazakh	10,6	6,7	6,9	7,3	6,7	6,5	

stigning fra 70,2 % af befolkningen i 2000 til et maksimum på 74,6 % i 2010, men har derefter været udsat for en faldende andel til 68,6 % ved tællingen i 2020. Kina har i en årrække nydt godt af denne såkaldte "demografiske dividende", men tendensen til fald i den produktive aldersgruppe er bekymrende. Færre produktive skal bidrage til at forsørge flere ældre. Denne ændrede befolkningsudvikling bidrager til den igangværende økonomiske transformation: fra en vækstøkonomi baseret på en robust og stor tilvækst i arbejdsstyrken, specielt i form af migrantarbejdere fra landdistrikterne, mod en mere moderat voksende økonomi baseret på avanceret teknologi og højt uddannet arbejdskraft. Kina bevæger sig nu fra "demografisk dividende" (renkou hongli) til "talent dividende" (rencai hongli).
Den kinesiske migrantbefolkning, den såkaldte "flydende befolkning" (liudong renkou), har været i fortsat vækst, fra 221 mio. i 2010 til 376 mio. i 2020.
Af de 376 mio. migrantarbejdere flyttede 125 mio. til andre provinser i 2020. Men kapitalistisk akkumulation via en uudtømmelig og dermed billig arbejdskraft fra landet er ved at være et afsluttet kapitel, flere og flere migrantarbejdere vender tilbage til hjemegnen for at opbygge et udkomme lokalt.
Migrantarbejdernes lønniveau har været stigende, men de fleste har et lavt uddannelsesniveau og er fortsat uden de sociale sikringssystemer som byboerne nyder gavn af: pension, forsikring mod sygdom, arbejdsløshed, og arbejdsskader samt barselsorlov. Centralregeringen opfordrer nu byregeringerne til at give migrantarbejderne permanent byhukou, men denne opfordring gælder dog ikke for de allerstørste byer.
Den gængse pensionsalder i Kinas byer er fortsat 60 år for mænd og 55 år for kvinder. En forøgelse af pensionsalderen kunne være et middel til en bedre udnyttelse af den eksisterende produktive aldersgruppe 15-64 år, men indtil videre har KKP ikke ønsket at gennemføre en sådan reform.

Provinsdata afslører migrationsmønstre

Data for de fire storregioner (se Tabel 1), som Kina er inddelt i, viser en klar forskel hvad migration angår. Det er først og fremmest Øst-regionen som har opnået en stigende befolkningsandel, fra 37,8 % i 2010 til 39,9 % i 2020, men også Vest-regionen har oplevet en beskeden stigning. Derimod har Central-regionen og specielt Nordøst-regionen oplevet en tilbagegang, sidstnævnte fra 8,2 % i 2010 til 7,0 % i 2020. Ud fra offentliggjorte tabeller over provinsernes demografi kan det aflæses, at provinser med størst stigende befolkningsandel fra 2010 til 2020 udgøres af sydkinesiske kystprovinser som Guangdong, Zhejiang og Fujian, men eksempelvis også Chongqing og Xinjiang i Vestkina har vundet befolkningsandele, mens alle tre provinser i Nordøstkina, det såkaldte rustbælte, provinserne Liaoning, Jilin og Heilongjiang med de gamle udtjente sværindustrielle virksomheder, har tabt andele. Interessant nok er det også de tre nordøstkinesiske provinser, som udviser den mest lige kønsfordeling, hvilket hænger sammen med, at det specielt er den arbejdsløse mandlige befolkning som migrerer fra disse provinser.
Data over provinsernes aldersfordeling viser, at nogle af de vestlige provinser med mange mindretal havde en ret stor overgennemsnitlig andel af befolkningen i den unge aldersgruppe 0-14, specielt Tibet, Guizhou og Xinjiang, men også Henan i Centralkina. De samme vestlige provinser havde en undergennemsnitlig andel af den ældre aldersgruppe over 60 år, mens de tre nordøstlige provinser tillige med Shanghai havde en ret stor overgennemsnitlig andel af den ældre aldersgruppe over 60 år.

100 ÅR PÅ BAGEN – KINAS KOMMUNISTISKE PARTI OG KINAS POLITISKE SYSTEM

AF JØRGEN DELMAN

Ritualer betyder meget i kinesisk politik. Her matcher de lokale ledere som altid Xi Jinpings påklædning og ledsager ham i hierarkisk formation, mens han interagerer med de lokale.

VERDEN SÅ EN STOLT OG STÆRK FØDSELAR, DA KINAS KOMMUNISTISKE PARTI RUNDEDE 100 ÅR I SOMMER. PROFESSOR EMERITUS JØRGEN DELMAN GIVER SIT BUD PÅ, HVORDAN 100ÅRS FØDSELAREN DEFINERER SIG SELV, NÅR DET GÆLDER IDEOLOGIEN, INDRETNINGEN AF DET POLITISKE SYSTEM, PARTIETS ORGANISERING OG MAGTENS LEGITIMITET.

Kinas Kommunistiske Parti (KKP) havde meget at være stolt af på 100-årsdagen 1. juli 2021. Partiet fik smidt de udenlandske magter ud af Kina i 1940erne. Kommunisterne vandt borgerkrigen over Nationalistpartiet (Guomindang). Partiet har siddet 70 år på magten og holdt sammen på partiet og landet på trods af enorme politiske fejltagelser, store interne splittelser og truende sociale protestbevægelser undervejs. KKP har leveret fred og stabilitet på det kinesiske territorium og endda udvidet det med Hong Kong og Macao, og partiet har moderniseret Kina og været med til at levere økonomisk og social fremgang af verdenshistorisk kaliber. Kina er blevet en stormagt og taler nu USA midt imod. Hvad er det for et politisk system, KKP har opbygget i Kina, hvordan sikrer partiet sig legitimitet til at overleve som verdens bedst fungerende et-parti styre, og er der 100 år mere i bøssen?

Kinas politiske orden

I Kinas forfatning defineres det politiske system som et "folkedemokratisk diktatur". Begrebet synes selvmodsigende, og der gøres ikke mange forsøg på at forklare det til bunds, hverken i forfatningen eller i Kina i dag. Den oprindelige definition findes i en artikel fra juni 1949 af KKPs daværende leder, Mao Zedong. Bundlinjen i artiklen var, at det folkedemokratiske diktatur kombinerer en demokratisk orden for folket med et diktatur over samfundets fjender. Arbejderklassen skulle lede denne politiske orden, fordi det er den mest oplyste, vidtskuende og strategisk tænkende klasse i samfundet. KKP repræsenterer arbejderklassen som leder af revolutionen, og besidder sin ret til at sidde på magten, fordi partiet befriede Kina og lagde grunden til den socialistiske revolution. Med reference til dynastihistorierne er det nærliggende at pege på, at KKP - som tidligere dynastier - fik sit himmelske mandat til

forvaltning fordi partiet stod i spidsen for en succesfuld national og social revolution.

KKPs magt

Forfatningen definerer Kina som en enhedsstat og ikke som en føderalistisk union. Alle provinser er underlagt centralmagten og organiseret på samme måde. De centrale myndigheder delegerer en høj grad af implementeringsmyndighed til lokalregeringerne på lavere niveauer, med provinserne som omdreiningspunkt. Forholdet mellem centralmagten, som lægger rammerne, og lokale myndigheder, som implementerer på basis af lokale forhold, er til stadighed til forhandling og rummer i sig selv en stærk, historisk forankret forvaltnings- og udviklingsdynamik (se illustration).

KKP har indrettet sig på magtens tinde, nu som folkets og ikke kun arbejderklassens eneste og sande repræsentant. KKP er centret for interesse- og magtudøvelse, og ingen andre organisationer må eller kan påtage sig denne rolle med mindre KKP sanktionerer det. Da Xi Jinping trådte til som leder af KKP i 2012 gentog han som det første Deng Xiaopings dictum: "Partiet må håndtere partiet" (党要管党), eller med andre ord: KKP er uanfægteligt.

Dagens version af KKP tåler ikke ekstern kritik, og kritikere møder hurtigt diktaturets vrede. Dissidenter bliver ikke henrettet mere, men de ryger i fængsel som samfundets fjender.

KKPs uanfægtelighed skyldes, at partiet står over loven. Der findes ingen lov vedrørende KKPs gøren og laden. KKPs 'love' formuleres af partiet selv.

Partiet har sit eget interne politi og sin egen anklagemyndighed, som håndterer både disciplinærsager og potentielle straffesager, f.eks. korruptionssager. Sager bliver kun overdraget til det offentlige retsvæsen, hvis KKP selv vil. Ingen kinesisk borger kan drage KKP til juridisk ansvar for dets handlinger. KKP klarer sine egne affærer.

Troen på selv-korrektion er rodfæstet. Politiske fejltagelser, ideologiske afvigelser, intern kritik, klikedannelser, fraktionskampe – alt kan og skal håndteres gennem intern kritik og selvkritik, selvreflektion, selvkorrektion eller i sidste instans ved at bruge diktaturets skarpslebne våben. KKP har et institutionelt apparat, som håndterer selvkorrektion og såkaldte rektifikationskampagner, hvor partiet lærer at rette ind, og som ofte agerer i hemmelighed uden at offentliggøre detaljer om forløb og konsekvenser.

KKPs synes populært, selvom det er uden for lovens rækkevidde, og på trods af hyppige politiske svigt og mangeartede udfordringer. Medlemsskaren er nu på 95 millioner. Der optages 1,5-2 millioner nye medlemmer om året, mens mange flere søger om optagelse. Partimedlemsskabet er attraktivt, fordi det styrker medlemmets sociale og økonomiske kapital. Hvis man vil være leder i parti-statsapparatet er medlemskab af partiet uomgængeligt.

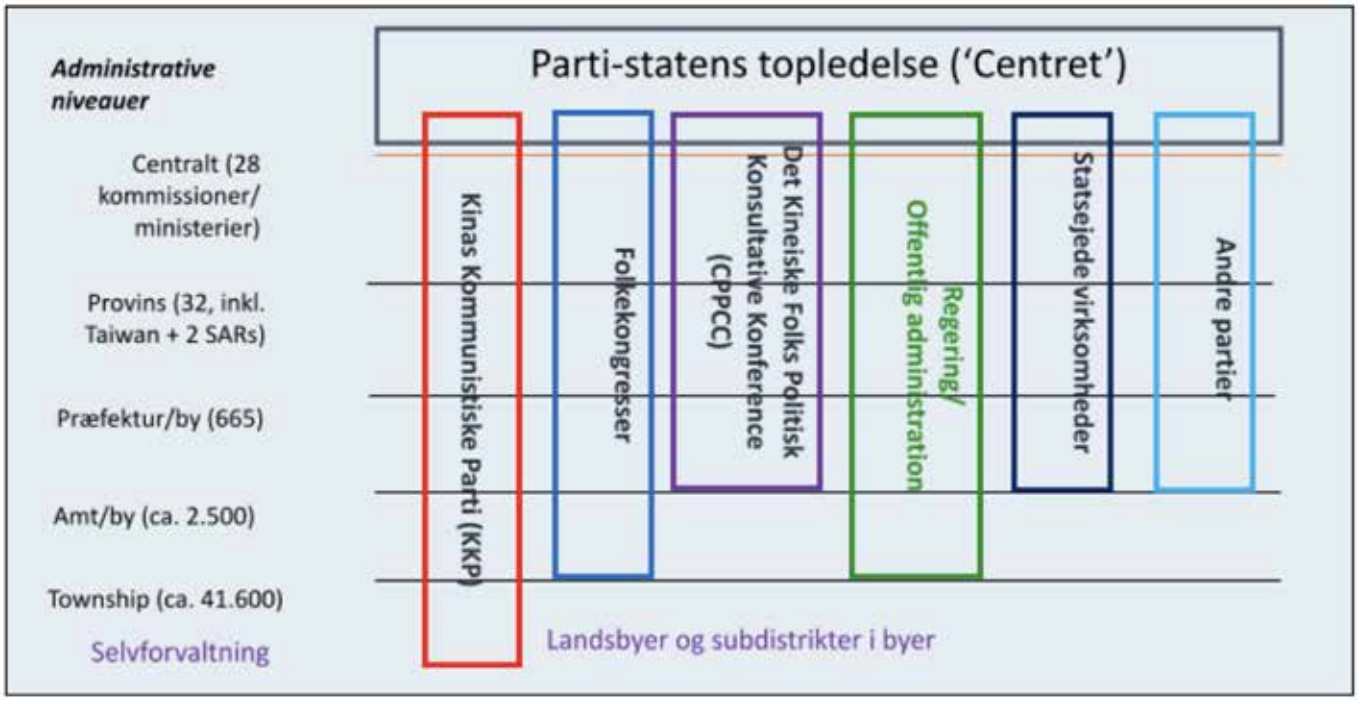

Kinas politiske system er på den ene side bygget op af lodrette organisationer (tiao 条 = [lodret] linje, eller bedre: søjle, f.eks. finansministeriet eller landbrugsministeriet), som strækker sig ned gennem de administrative niveauer (kuai 块 = [vandret] stykke), og på den anden side regeringer på de forskellige administrative niveauer, der går på tværs af søjlerne. På kinesisk kaldes systemet et tiaotiaokuaikuai (条条块块) system. Systemet er hierarkisk indrettet under topledelsen og de centrale myndigheder ('centret') øverst, men systemet er åbenlyst fragmenteret på langs og tværs, og fragmenteringen skaber konkurrence og magtkampe mellem bureaukratiske interesser i systemet, også mellem parti og stat. Med tiden har systemet dog udviklet mekanismer, som kan holde sammen på enkeltdelene, f.eks. brugen af kontrakter (se artikeltekst), som skal sørge for, at lokale ledere holder sig til KKPs aktuelle politiske linje og løser nationale opgaver og imødekommer specifikke krav og mål.

Parti-statsapparat

Kinas parlament, den offentlige administration, retsvæsenet og hæren ledes på alle niveauer af KKP, som opretholder en parallelorganisation i forhold til statsapparatet med partikomiteer i

alle offentlige instanser, herunder også retsvæsenet og hæren. Partisekretæren kaldes 'hånd nummer 1" (yibashou 一把手), og han (det er typisk en mand) er nummer ét beslutningstager på sit niveau i hierarkiet. De offentlige ansatte i parti-statsapparatet er underlagt en nomenklatura, et tjenestemandssystem, som er hierarkisk i natur. Der er også en nomenklatura for alle parti- og statsorganisationer. Når man lægger personlig position og organisationens status sammen med nomenklaturaen som tabel, ved man præcis hvor man er i både magthierarki og på en mulig karrierestige. KKPs Organisationsafdeling er ansvarlig for nomenklaturaen og spiller en afgørende rolle i forhold til udfaldet af personlige karriereveje.
På trods af utallige politiske kampagner og udrensningsbølger har parti-statsapparatet vist sig at være både effektivt og leveringsdygtigt. Den offentligt ansatte er nu en veluddannet person og ikke en revolutionær soldat eller en politisk kommissær trænet i kamp som tidligere. Rekrutteringen til parti-statsapparatet sker gennem åbne, stærkt konkurrenceprægede adgangsprøver, og der lægges vægt på god uddannelse som en fundamental forudsætning. 'Hardship' er uomgængeligt på karrierestigen. Embedspersonen skal være klar til at flytte rundt i sin egen region og på sigt i hele Kina, hvis vedkommende vil forfølge en ledelseskarriere. Den perfekte karriere folder sig ud over tid på alle administrative niveauer inden for både KKP og offentlig administration og måske i statsejede virksomheder.
KKP har ikke et vælgerkorps at skulle forholde sig til. Derfor har det historisk været de individuelle bureaukratier, der drev politikudviklingen ud fra egne interesser og ofte i konkurrence med hinanden (se illustration). Da ledende embedspersoner ofte skifter mellem poster inden for henholdsvis KKP og statsadministrationen, fungerer de som både politikere og embedsmænd, og der er ingen funktionel adskillelse mellem politik og administration. Med lange opadstigende, spiralformede karrierer bag sig har kinesiske seniorledere en masse praktisk erfaring med sig i bagagen, og de forstår lokale udviklingsproblemer. Denne tilgang er ofte blevet karakteriseret som meritokratisk. Men lederne er altså også vant til at kæmpe for interesser, der hvor de er, ofte i konkurrence med ledere andre steder i systemet, og den hierarkisk fragmenterede indretning af det politisk-administrative system skaber ofte sin egen konkurrence- og innovationsdynamik.

Demokrati og interesserepræsentation

Modsat diktatur og hierarki finder vi demokrati som den anden grundsten i Kinas officielle politiske orden. Gennem årene har KKP afprøvet mange former for demokratisk inddragelse, deltagelse og medbestemmelse. Partiet har det dog stadig bedst med selv at kunne kontrollere de demokratiske processer. Men den hurtige samfundsudvikling med en stærk profilering af mangeartede samfundsinteresser, f.eks. inden for erhvervsliv og civilsamfund, har nødvendiggjort en vis nytænkning i forhold til organiseringen af det kinesiske demokrati.
Kinas største demokratiske eksperiment i nyere tid startede i landområderne i 1980erne, hvor man indførte åbne og frie demokratiske valg til landsbykomiteerne, som er selvforvaltende og ikke en del af parti-statsapparatet (se illustration). Kinas bønder havde dog ingen erfaring med eller dannelse i demokrati, specielt med at kontrollere den politiske dagsorden og sikre at den blev implementeret. Derfor måtte alt bygges op fra bunden. Det gik ikke lige godt alle steder, men principperne var gode nok, og en tredjedel af Kinas knap 1 million landsbyer havde held med reformerne. Det blev dog hurtigt tydeligt for KKP, at reformen gik for langt, idet mange landsbyer valgte partiets repræsentanter fra som ledere til fordel for egne kandidater. I dag orkestrerer KKP selv disse valg, så partiets repræsentanter kan varetage ledelsen af landsbyerne. Friheden har sine grænser.
KKP har også eksperimenteret med forskellige former for demokratisk konsultation, som skal identificere og løse lokale udfordringer. Det kinesiske civilsamfund, som består af mange millioner organisationer, har også oplevet en kort periode med en vis frihed til selvorganisering, men organisationerne er nu alle underlagt partiets organisatoriske kontrol og anvisninger. De kan dog stadig agere i forståelse med eller på opdrag fra parti-staten. Der findes derudover mange uregistrerede organisationer, som hverken KKP eller vi som forskere for alvor kender noget til.
Inden for KKP hersker grundprincippet demokratisk centralisme. Partiet organiserer interne debatter og høringer, men når en beslutning er truffet, forventes medlemmerne af følge trop. Kritik af politikker eller beslutninger er mulig, men kun inden for partiet: Partimedlemmer straffes nu, hvis de ytrer sig kritisk offentligt.
Endelig har Kina en række andre politiske partier, som har overlevet siden borgerkrigens dage, fordi de var på KKPs side dengang. De er små og uden megen indflydelse, men har prominente ikke-kommunister som medlemmer. Partierne har deres egen nationale organisation (Det Kinesiske Folks Politisk Konsultative Konference – CPPCC på engelsk) under ledelse af KKP, og organisationen og dens regionale underafdelinger bliver inddraget af Kinas folkekongresser som høringspartnere (se illustration).
KKP blev oprindeligt stiftet som hemmeligt selskab, akkurat som mange andre lignende organisationer i Kina. Man arbejdede under jorden og var afhængig af, at particellerne kunne operere relativt autonomt. KKPs erfaring viste, at denne type organisation kan være systemomvæltende. Under Xi Jinping er KKPs rolle og deltagelse i alle samfundsaktiviteter derfor blevet styrket væsentligt. Xi er tilsyneladende usikker på samfundsudviklingen og det mere frie demokratis muligheder. Han ser helst, at der er partikomiteer alle vegne, også i den private sektor. Det giver KKP mulighed for at følge med, give anvisninger, måske udøve kontrol og samtidig forhindre politisk organisation uden om KKP.

Den sociale kontrakt

KKPs legitimitet hviler på overholdelsen af en social kontrakt med Kinas brede befolkning. Antagelsen har været, at når KKP leverer sikkerhed, velstand, fremgang og på sigt velfærd, så vil majoriteten af befolkningen være tilfreds med regimet og ikke gøre oprør. Denne antagelse har vist sig at holde stik indtil nu. KKP udviser en stor grad af lydhørhed over for udfordringer og problemer i befolkningens dagligdag. Embedsværket bliver til stadighed mindet om, at de skal være lydhøre og respondere hurtigt på dagligdagens

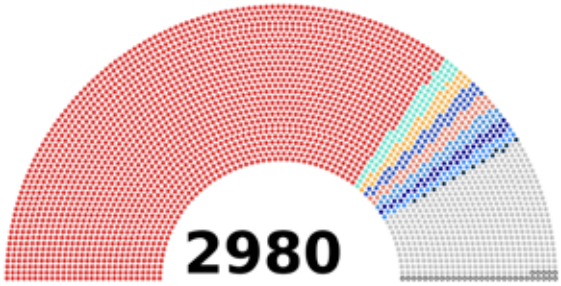

Ud af Folkekongressens næsten 3,000 medlemmer er ca. 2/3 medlemmer af KKP (rød farve). De andre farver repræsenterer medlemmer af de øvrige partier. Grå farve repræsenterer medlemmer uden partitilhørsforhold. Folkekongressens vigtigste opgave er at lave ny lovgivning. Ellers opfattes den bredt som en gummistempelkongres, som følger KKPs ønsker. Medlemssammensætningen illustrerer, hvorfor det kan ske.

udfordringer og i krisesituationer, som f.eks. lokale protester. De offentligt ansatte ledere er underlagt en new public management tilgang, hvor de har resultatkontrakter, som i detaljer beskriver hvad der forventes af dem og hvilke konkrete mål, de skal nå. Kontraktmålene kan være meget omfattende, men nogle mål er vigtigere end andre. I mange år var økonomisk vækst, ét-barns politik og social stabilitet topprioriteter. Senere kom de grønne mål til og er tilsyneladende allerede ved at overhale familieplanlægning og vækst. Kontraktopfyldelse kan belønnes både monetært og gennem forfremmelser, hvis de offentlige ansatte og især deres ledere gør det godt, og der venter sanktioner, hvis de ikke opfylder kontrakten. Nogle steder i Kina bruger man spørgeskemaundersøgelser og fokusgrupper til at sikre, at lokalbefolkningen er tilfreds med den lokale regeringsførelse.

Ideologisk brændstof

I Kina er ideologi ikke noget bras, men derimod KKPs foretrukne værktøj til at vejlede partiet internt og samfundstænkningen generelt. Partiet bruger sin egen version af marxismen som teoretisk fundament og har givet sig selv monopol på historiefortolkning og meningsdannelse. Partiet bestemmer suverænt, hvem der er 'inde' og kan deltage i demokratiet, og hvem der er 'ude' og derfor skal underlægges diktaturet som folkets fjender. Partiets eksterne kampagner og parti-interne kurskorrektioner styres af ideologiske retningslinjer, som i princippet fastlægges af den kinesiske leder. Akkurat som Mao Zedong er Xi Jinping en flittig, om end mindre teoretiserende ideologiudvikler, og hans "tænkning" (思想) vedrørende Kinas langsigtede udviklingsmål og Kinas fortsatte vej mod socialismen og status som mellemindkomstland er blevet kanoniseret på niveau med Mao Zedong og Deng Xiaopings tænkning i den kinesiske forfatning, selvom den er under stadig udvikling. Derfor: ve den som måtte kritisere Xi eller sige ham offentligt imod. Ideologien bruges også som våben i KKPs censurvirksomhed over for traditionelle medier, sociale medier, underholdningsindustri og uddannelsesinstitutioner. Den ideologiske kamp og censuren bruger negativlister baseret på emner, som er forbudt at tale om. De revideres dagligt, og under Xi er listerne blevet stadig længere, mens den åbne politiske debat i samfundet er lagt på is.

Samtidig har KKP indløst patent på historisk selvforglemmelse i forhold til individer og begivenheder, som ikke er på linje med partiets selvfortolkning eller historieopfattelse. Den fokuserer nu altid på partiets sejre, primært under den siddende ledelse, og ikke på problemer, kritik eller nederlag.

Magtoverdragelse vs. magtcentralisering

Kommunistpartiet har ikke altid magtet fredelige magtoverdragelser. Fraktioner og kliker er til stadighed røget i totterne på hinanden, og det har både været uskønt og beskidt indimellem. Mange topledere er endt i fængsel efter intense magtkampe. Deng Xiaoping havde dog held med at sætte magtoverdragelsen på en acceptabel og relativt gennemskuelig formel i 1980erne, så en topleder ikke kunne sidde mere end 10 år. Denne regel synes Xi Jinping i færd med at afskaffe. Om han gør det, kan vi ikke vide før den 20. partikongres i 2022, hvor han eventuelt skal genvælges som generalsekretær for KKP, og mødet i Den Nationale Folkekongres i 2023, hvor han kan genvælges som præsident. Xi ser det som sin vigtigste opgave at opretholde partiets magt. Han tror på nødvendigheden af magtcentralisering, og han er i hidtil uhørt omfang lykkedes med at samle al magt hos sig selv. Han dyrkes af medierne som den store og eneste leder, og han formulerer og tegner kinesisk politik på stort set alle områder, både inden for parti, stat, militær og udenrigspolitik. Men han virker også overtydet om, at den sociale kontrakt skal overholdes, hvis han skal undgå folkelig modstand.

100 år mere i bøssen?

Mange vil med rette kunne genkende træk fra den leninistiske parti-statsmodel i det kinesiske politiske system. Kinas kommunistiske styre er autoritært, til tider totalitært, og KKP benægter det ikke. Til gengæld ser den politiske orden ud til at passe til den kinesiske virkelighed, som den ser ud nu.

Xi Jinping har formået at rydde op på de indre linjer i KKP og skabe en mere strømlinet partiorganisation med et højere magtberedskab, men også en større magtfuldkommenhed end tidligere. Han har styrket overvågning og kontrol med samfundet. Den økonomiske fremgang er ikke så prangende som under forgængerne, men han har fokus på at gøre Kina til verdens førende innovationsnation og teknologiske leder og håndtere den store ulighed i Kina. Den sociale kontrakt synes stadig at holde, og der synes ikke at være stor efterspørgsel efter mere demokrati. Befolkningen forekommer generelt heller ikke at være utilfredse med diktaturets muligheder. På den anden side må vi dog erkende, at vi ikke har indsigt i, hvad der måtte røre sig af utilfredshed eller måske politisk organisering under overfladen i det kinesiske samfund eller internt i KKP.

Vi ved selvfølgelig ikke, hvor mange år Xi Jinping personligt har i bøssen, inden han må forlade posten. Men han vil gerne portrætteres som den (mest) succesrige leder af alle her ved afslutningen af KKPs første 100 år og som den person, der kan sikre KKP de næste 100 år ved magten. Hvis det lykkes, vil det folkedemokratiske diktatur kunne skrive sig ind i rækken af kinesiske succesdynastier.

Jørgen Delman er professor emeritus i Kinastudier ved Københavns Universitet. Han har undervist i kinesisk politik i en årrække og han forsker i kinesisk klima- og energipolitik.

JEG BOR PÅ ET BJERG

AF SUSANNE JORN

TANG-DIGTEREN HANSHAN ER UDKOMMET PÅ DANSK.

SUSANNE JORN HAR STÅET FOR OVERSÆTTELSEN AF 100 UDVALGTE DIGTE, OG HER FORTÆLLER HUN OM BÅDE DIGTEREN OG SIN EGEN PROCES MED OVERSÆTTELSEN.

"Hanshan. Jeg bor på et bjerg" udkom på forlaget Hoff & Poulsen den 20. november, 2020.

Digtsamlingen indeholder et udvalg med 100 digte af Hanshan i min oversættelse og mit efterskrift. Omslagsforsidens kinesiske tegn er kalligraferet af digteren Azhong, som bor i Shanghai.

De officielle leveår for den legendariske digter Hanshan er ca. 712-793. Altså under Tangdynastiet (618-907), æraen for den kinesiske guldalderdigtning.

Navnet Hanshan er et pseudonym og betyder "kolde bjerg". Pseudonymet stammer fra bjerget Hanshan, hvor Hanshan bor alene i en hule. Bjerget ligger i provinsen Zhejiangs amt Tiantai. I digtene er det spørgsmålet, om der fokuseres på personen Hanshan eller bjerget. Her står "kolde bjerg" nemlig for Hanshans selv, hans hjem og hans åndelige tilstand som eneboer. Flere oversættere til vestlige sprog vælger at oversætte Hanshan som Kolde Bjerg, men det regnes ikke for standard. Jeg hører til de oversættere, der bruger navnet Hanshan. Jeg har også valgt at bruge tal til at nummerere digtene med, fordi Hanshans digte er uden titler. Og jeg har valgt ikke at dele digtene op i strofer, fordi Hanshans digte er uden strofer.

Hanshan anses for at være en af Kinas mest oversatte digtere til både vestlige og ikke-vestlige sprog. Digtene er blevet læst i århundreder pga. deres almenmenneskelige karakter, empati, magi og eviggyldige aktualitet. Samtidig forbliver Hanshans sublime digte på én gang alvorlige, ironiske og ikke mindst samfundskritiske. I øvrigt kan det siges generelt, at digtene er enkle, kollokviale, komplekse, mytiske og mystiske.

Det har aldrig været intentionen at oversætte Hanshans samlede digte. Hanshan nævner selv i et digt, at han har skrevet 600 digte. Til gengæld siges det også, at over 300 af Hanshans digte er bevaret. I min oversættelse har jeg brugt både Quantangshi (QTS) og Sibucongkan, som begge inkluderer 311 af Hanshans samlede digte. Men der findes andre udgaver som Tiantaisanshengerhe fra sekstenhundredetallet og genoptrykt, hvor 307 af Hanshans samlede digte medtages. Og igen i andre udgaver med tilføjelser inkluderet, ses 313 eller 315 af Hanshans samlede digte.

Samtidig har det kun været intentionen at oversætte fragmenter af Lüqiu Yin's forord fra Sibucongkan til efterskriftet. Størstedelen af Hanshans oversættere vælger at oversætte hele det kontroversielle forord, selvom det siges, at guvernør Lüqiu Yin ikke har levet, at hans navn ikke findes andre steder, og at Hanshan selv har skrevet forordet.

Det drejer sig m.a.o. om forordsmyter og forordsmystik. Fiktion og faktion til side, forordet er med til at skabe myterne, legenderne, mystikken og usikkerheden omkring Hanshans leveår. Der findes nemlig ingen officiel dokumentation for Hanshans eksistens. Hans rigtige navn er ukendt og anonymt. I efterskriftet nævner jeg derfor teorier om, at der findes mindst tre Hanshan'er.

Udover Hanshans samlede digte er forordet også med til at gøre Hanshan og hans digterbrødre Shide og Fenggan fra Guoqingtemplet til kultfigurer. Det betyder bl.a., at Hanshan portrætteres både individuelt og sammen med Shide og Fenggan efter deres død af bl.a. kinesiske og japanske billedkunstnere. På portrætter ses Hanshan altid med en skriftrulle, Fenggan med en tiger og Shide med en kost. Her skal portrætterne af de to kinesiske billedkunstnere Yanhui (ca. 1300) og Liangkai (ca. 1140-1210) fx nævnes. Og, ikke mindst den japanske billedkunstner Ueno Jakuten (1668-1744) med hans berømte triptyk af den såkaldte Tiantaitrio.

Det indikerer også, at Hanshans digte spredes uden for Kina i århundreder, og at de oversættes til ikke-vestlige sprog som japansk og koreansk.

Et tidligt eksempel på en vestlig oversættelse er Gary Snyders 24 Hanshandigte, der udkommer første gang i tidsskriftet Evergreen Review nr. 2, 1958. Oversættelserne bevirker, at Hanshans digte får opmærksomhed i USA, og især af The Beat Generation. Men der sker faktisk også det, at Hanshans digte for alvor bliver kendt globalt i 1965, da Cyril Birch inkluderer Snyders 24 oversættelser i The Anthology of Chinese Literature, bd.1.

Jeg har aldrig oversat andet end digte. Med Hanshan fokuseres der på 100 digte, oversat fra klassisk kinesisk. Satsningen går ud på så vidt muligt at være absolut tro mod originalen. Min oversættelse følger derfor trofast originalen linje for linje, uden at blive til ord-for-ord digte eller pidgindanske digte. Det betyder, at intentionen med sproget i udvalget er at skabe digte af Hanshan på nudansk.

Rækkefølgen af udvalgets 100 Hanshandigte kommer fra Quantangshi (QTS). Det betyder, at det første digt i udvalget er det første digt i QTS. Og at det sidste digt i udvalget er det sidste digt i QTS. Samtidig har jeg i rækkefølgen satset på de overordnede temaer ud fra de 311 samlede digte af Hanshan i QTS.

I min oversættelse bruger jeg fem grundregler:

Står der ikke et pronomen i en kinesisk Hanshanlinje, kommer der heller ikke til at stå et pronomen i den tilsvarende danske Hanshanlinje.

Står der en tvetydighed i en kinesisk Hanshanlinje, bruges tvetydigheden i den tilsvarende danske Hanshanlinje.

Står der en flertydighed i en kinesisk Hanshanlinje, bruges flertydigheden i den tilsvarende danske Hanshanlinje.

Står der et 心 (xīn) i en kinesisk Hanshanlinje, bruges betydningen "hjerte" eller "sind" i den tilsvarende danske Hanshanlinje ud fra konteksten.

Står der en reduplikation i en kinesisk Hanshanlinje, kommer reduplikationen til at stå i den tilsvarende danske Hanshanlinje. Samtidig undgås så vidt muligt bindestreger i reduplikationerne.

Ved at gentage det samme kinesiske tegn to gange i en linje på kinesisk, og ved at gentage det samme ord to gange i en linje på dansk, forstærkes ikke kun pointen, men selvsagt også Hanshandigtets enkle rytme, magiske musik og fortryllende efterklang.

I QTS inkluderes to Hanshandigte med usædvanlig mange reduplikationer. Hanshandigt nr. 16 har nemlig otte reduplikationer i begyndelsen af hver linje. Og, Hanshandigt nr. 46 har otte reduplikationer i slutninge
hver linje, som her:

Sidder tit alene overvældet overvældet
獨坐常忽忽
mens følelser og tanker myldrer myldrer
情懷何悠悠
Bjergets talje skyer sidder tæt-tæt
山腰雲縵縵
dalens mund vinden sukker sukker
谷口風颼颼
Gibboner kommer træer svajer svajer
猿來樹裊裊
fugle dukker op skovenes tjirp-tjirp
鳥入林啾啾
Tiden løber tindingehårene ej-ej
時催鬢颯颯
året slutter med forfald nej-nej
歲盡老惆惆

Til gengæld er de tre mellemrum mellem visse ord i linjerne mit eget valg som litterær oversætter. Det betyder, at ordet eller ordene efter mellemrummet får særlig opmærksomhed. Mellemrummene skal betragtes som pauser inden for musik. De udtrykker også den vigtige "tomhed" i Hanshans digte, fordi de under ét bærer tydeligt præg af zenbuddhisme, buddhisme og daoisme. Hanshans transcendentale tilværelse

som eneboer på bjerget Hanshan præger nemlig digtene, som er overvejende buddhistiske.

Essentielt for min oversættelsesteknik er også, at jeg lader Hanshans digte tale for sig selv, og tilføjer med vilje kun fodnoter i meget lille omfang. Det betyder m.a.o., at min oversættelse ikke er en akademisk oversættelse.

På den måde lægges grundstenen til Hanshans unikke digterstemme. Om det så her er en fordel eller en ulempe, at være digter som mig, er en helt anden historie.

Omvendt findes der indirekte oversættelser af kinesiske digte. Altså, kinesiske digte oversat fra vestlige sprog som tysk, fransk og engelsk til dansk. Disse kinesiske gendigtninger på dansk har været udgivet i årtier.

Her skal bogværket Jadefløjten. Nogle kinesiske digte nævnes, som et sjældent eksempel på et udvalg af 20 kærlighedsdigte fra Tangdynastiet. Førsteudgaven trykkes i 12 litografiske eksemplarer på Grafisk skole og udgives på Det Kongelige Danske Kunstakademi i København, 1940 (1943). Tangdigtene er oversat fra fransk af Asger Jørgensen - alias Asger Jorn, med navneskift i august, 1945. På hver eneste side af de originale litografier ses Asger Jørgensens kalligraferede skønskrift med små bogstaver af én kinesisk gendigtning sammen med ét af hans billeder. De kinesiske digteres navne og den franske oversætters navn er bare ikke nævnt i bogværket.

I 1970 udkommer så et udvalg på fransk, dansk, engelsk og kinesisk, hvor de førnævnte gendigtninger med Asger Jorns 20 litografier genbruges: LA FLÛTE DE JADE / JADEFLØJTEN / THE JADE FLUTE / 玉笛 (yù dí). Projektet går ud på, at bibeholde Franz Toussaint's franske oversættelser. Desuden, at Kirsten Tabuchi oversætter de 20 digte fra Jadefløjten. Nogle kinesiske digte til pidginengelsk, som Walasse Ting så oversætter tilbage til kinesisk. Walasse Ting benytter forskelligartet kalligrafi. Digtene på de fire sprog med nye billeder af Asger Jorn og Walasse Ting er spredt ud over siderne. I sin franske slutbemærkning nævner Asger Jorn, at Franz Troussaints franske oversættelse er fascinerende, og at han selv har "transposées" digtene til dansk. Men de kinesiske digteres navne er heller ikke nævnt nogen steder i denne udgave. Ud over forlaget "ERKER" og "JORN/TING" på bogryggen, nævnes ordet "CHINOISERIES". Dette eksperimenterende bogværk med Jorn/Ting "kineserier" betragtes i sin helhed som en sproglig modifikation.

Og hvis Walasse Tings kalligrafi sidestilles med Azhongs fra omslagsforsiden til Jeg bor på et bjerg, kan sporene fra den årtusindgamle kinesiske kalligrafitradition tydeligt ses begge steder.

Mit oversættelsesarbejde med Hanshans 100 digte har været en uudsigelig rejse ind i Verdenspoesien, eksempelvis udtrykt i Hanshans digt nr. 53:

Besøger en prominent buddhistmunk
閑自訪高僧
hvor bjergtåger ligger i titusind titusind lag
煙山萬萬層
Mesteren peger på hjemvejen
師親指歸路
hvor en rund månelampe hænger ned
月掛一輪燈

Susanne Jorn er digter med akademisk baggrund i både sinologien og litteraturvidenskaben. Hun har boet i Japan og har oversat både kinesisk og japansk lyrik til dansk. Hun er i øvrigt datter af billedkunstneren Asger Jorn (1914-1973), som nævnes i artiklen.

MADE IN CHINA

AF TAGE VOSBEIN

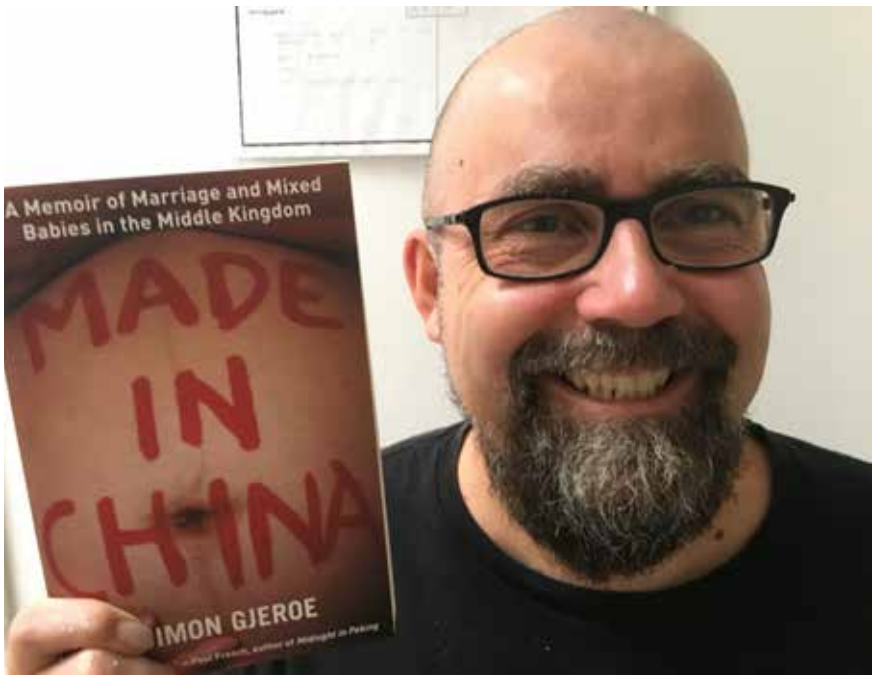

Simon Rom Gjerø underviser i kinesisk og historie på Næstved Gymnasium. "Made in China" er hans tredje bog om Kina.

ANMELDELSE: SINOLOGEN SIMON ROM GJERØ HAR SKREVET EN BOG OM SIN HELT EGEN SUCCESFULDE DANSK-KINESISKE JOINT VENTURE, NEMLIG SIN FAMILIE. BOGEN HANDLER OM AT STIFTE FAMILIE I EN FREMMED KULTUR OG OM ALLE DE SJOVE, OVERRASKENDE OG MÆRKELIGE KULTURELLE "BUMP", MAN KAN MØDE PÅ DÉN VEJ.

En dag i februar 1995 ankom Simon Gjerø for første gang til Kina, og da han landede i Chengdu, Sichuan, løb han (ikke usædvanligt) ind i et mindre kulturchok. Mange år med langdistancefascination af Kina og kinesisk kultur konfronteredes med den lidt barske og grå virkelighed. Men det blev gradvist bedre og endte med mange års ophold i Kina med både studier og arbejde – først Chengdu og siden Beijing. Men det største var jo nok, at han mødte kærligheden og i Kina stiftede familie med sin kinesiske kone Deng Fu.
I den nyligt udkomne bog "Made in China" kommer vi tæt på forfatterens oplevelser, når vestlig og kinesisk kultur mødes i ægteskabet og især i traditionerne omkring graviditet, fødsel og den første tid herefter. Det er en fascinerende, velskrevet og åbenhjertig fortælling. Beskrivelsen af de personlige oplevelser er spændende og underholdende, men noget af det det bedste er de indblik, bogen giver i almindelig kultur i det moderne Kina. Der er mange anekdoter og historier, men Simon Gjerø - som er sinolog og taler flydende kinesisk - kan sine ting, så ind imellem suppleres fortællingen med grundige analyser, f.eks. af udviklingen i antal af ægteskaber mellem kinesere og udlændinge med behørige referencer til kinesiske kilder.

Simon mødte første gang sin kommende hustru, da han kedede sig lidt under sin kinesiskundervisning i Chengdu og derfor forsøgte sig med at lære kinesisk landskabsmaleri. Det kom der vist ikke så meget ud af, men læreren hed Deng Fu, og knap 10 år senere blev de gift. Det blev også til to børn i Kina, som jo er den egentlige baggrund for bogen. Senere tog de til Danmark, hvor de nu bor, og hvor endnu et barn blev en del af familien.
Graviditet og fødsel er i alle samfund omgivet af traditioner, mere eller mindre rationelle forestillinger og som oftest en god portion overtro. Her kan Kina godt være med, og med sin tusindårige sammenhængende kultur er der en del at byde på, hvilket forfatteren i høj grad kommer til at opleve. Det kan være lange lister over, hvad man må spise og gøre under graviditeten, og måske især hvad man endelig ikke må foretage sig, traditioner omkring navngivning, betydningen af horoskoper, regler for påklædning og meget, meget mere. Man får også indblik i de institutionelle forhold for vordende og nybagte forældre i mødet med hospitaler, daginstitutioner og skoler, hvor valget mellem privat og offentlig, udenlandsk og kinesisk sjældent er enkelt.
Tingene går stærkt i Kina, og der er sikkert mange ting, der allerede har ændret sig, især blandt unge mennesker, men mange af de traditioner, Simon Gjerø beskriver, har vist sig at være utroligt sejlivede. De blev mere eller mindre undertrykt i tiden helt op til slutningen af 70erne for derefter at dukke op i den buldrende reformperiode, hvor det ellers var vestlig kultur, især amerikansk, der var det store hit. Og nu lever mange af traditionerne i bedste velgående i en tid, hvor gamle socialistiske idealer og en buldrende forbrugsøkonomi blander sig med en renæssance for traditionel kinesisk kultur.
Simon Gjerø kommer langt omkring i den kinesiske kultur i sin beretning,

Da Simon Rom Gjerø skulle besøge sine kommende kinesiske svigerforældre for første gang, havde han ikke styr på den kulturelle etikette for gavegivning. Svigermoren fik således en kniv, selv om man ikke bør give spidse ting i gave, og svigerfaren en flaske whisky på trods af, at de fleste asiatere ikke kan tåle stærk alkohol.

både nutidigt og historisk. Mange af de spørgsmål, man ofte får stillet som "Kinakender" om hvordan folk egentlig lever i Kina, kan man finde svar på i bogen – og ofte med et humoristisk twist. Bogen fortjener i den grad at blive læst, især i denne tid, hvor Kina systematisk dæmoniseres i Vesten, ofte i en grad så folk glemmer, at der faktisk først og fremmest bor almindelige mennesker i landet.
Simon Gjerø er på ingen måde ukritisk, men ser ud til hele tiden at have viljen til at prøve at forstå den kinesiske hverdagskultur.
Man må håbe, at bogen også kan udkomme på dansk, så den kan nå ud til et bredere publikum.

Simon Gjeroe
Made in China. A Memoir of Marriage and Mixed Babies in the Middle Kingdom
Earnshaw Books, Hong Kong 2020, 198pp.
ISBN -13: 978-988-8552-85-6.
199,95 kr.

Tage Vosbein er sinolog og medlem af Kinabladets redaktion

FOREDRAG I DANSK-KINESISK FORENING

AF METTE BRØNDUM

"Det overraskede mig at høre, at kinesiske børn ikke har tid til at lege." Helene Morell Langaa var en af mange gymnasielever, som hørte foredraget i Dansk-Kinesisk Forening.

BÅDE DE GRØNNE OG DE GARVEDE KINA-KENDERE GIK HJEM MED NY VIDEN, DA SIMON ROM GJERØ HOLDT FOREDRAG OM NOGLE AF DE GÅDEFULDE TRADITIONER OG FORDOMME, HAN MØDTE, DA HAN STIFTEDE FAMILIE I KINA

Det var et velbesøgt arrangement i Dansk-kinesisk Forening, da Simon Rom Gjerø holdt foredrag om sin seneste bog "Made in China – A Memoir of Marriage and Mixed Babies in the Middle Kingdom" (anmeldt på modsatte side). Cirka 60 mennesker havde fundet vej til beboerhuset på Vesterbro, heriblandt to kinesiskhold fra gymnasier i henholdsvis Greve og Køge.

Simon Rom Gjerø er sinolog og historiker, og bogen handler om, hvordan han trods 25 års erfaringer med kinesisk kultur, mødte nye, overraskende sider af Kina, da han giftede sig med en kinesisk kvinde og blev far i fremmed kultur. Han fortalte også medrivende om sine allerførste erfaringer i Kina i starten af 1990'erne, og for gymnasieleverne var det spændende stof.

Helene Morell Langaa går i 2.g på Greve Gymnasium, hvor hun har kinesisk som valgfag. "Jeg var meget overrasket over at høre, hvordan børn bliver opdraget i Kina. Hvor meget de for eksempel skal lære, inden de overhovedet skal starte i skole," sagde Helen Morell Langaa efter foredraget. "Jeg vidste godt, det var anderledes, men ikke, at det kunne være så ekstremt – at børnene nogle steder for eksempel ikke har tid til at lege og ikke ved, hvordan man leger med LEGO!"

Simon Rom Gjerø bor i dag i Næstved, hvor han underviser i kinesisk og historie på Næstved Gymnasium, og hvor hans hans kone, Fu Deng Gjerø, arbejder som kunstmaler. Børneflokken hos familien Gjerø tæller i dag to drenge og en pige.

Siden bogen udkom i april i år, har Simon Rom Gjerø holdt tre foredrag om den, og han nyder interaktionen med publikum hver gang.
"Det er sjovt at høre folks reaktioner. Ligesom når jeg læser anmeldelser af bogen, er det meget forskelligt, hvad folk reagerer på – hvad griner de af? Hvad overrasker dem? På den måde er det interessant for mig at høre, hvordan ting i bogen perspektiverer folks egne liv og giver dem forståelse for en fremmed kultur," slutter Simon Rom Gjerø.

SANGE FRA KINAS UDKANTS-OMRÅDER

Mathias Klarlund – Uddannet klassisk guitarist ved Det Kongelige Danske Musikkonservatorium og neurovidenskab ved Københavns Universitet

Mads Vesterager Nielsen – Uddannet fra Kinastudier og Sino-Danish Center i Beijing. Forhenværende general manager for det danske handelskammer og skribent for Politiken, Zetland og SupChina

Dato: Torsdag 10. februar 2022, kl. 19.30-21.30

Sange fra Kinas udkantsområder er et musikprojekt om kinesiske minoriteter og folkemusik i den digitale tidsalder. Foredraget beskriver en rejse gennem kinesiske minoriteters folkemusik, en diskussion af hvad folkemusik er som begreb i Danmark og Kina og en beretning fra den begyndende virus lockdown i Kina. Foredraget inkluderer fremførelser af sange på guitar, samt optagelser og video.

Forsamlingshus, Onkel Dannys Plads 5, 1711 København V

Pris
Medlemmer 20 kr. Gæster 40 kr. Pris betales ved døren med kontantbetaling eller MobilePay.

Tilmelding
Forgår gennem tilmeldingsformularen på foreningens hjemmeside https://www.dansk-kinesisk.dk/ eller ved at sende en mail til foreningens sekretariat sekretariatet@dansk-kinesisk.dk. Skoleklasser bedes henvende sig via mail til foreningens sekretariat for tilmelding.

generalforsamling i Dansk-Kinesisk Forening

DANSK-KINESISK FORENINGS BESTYRELSE INDKALDER TIL FORENINGENS 24. GENERALFORSAMLING

TORSDAG 3. FEBRUAR 2022, KL. 18

Mødested:
Forsamlingshuset,
Onkel Dannys Plads 5,
1711 København V

Dagsorden ifølge DKF's vedtægter:

- Valg af dirigent og referent
- Fremlæggelse og godkendelse af bestyrelsens beretning om foreningens virksomhed
- Fremlæggelse og godkendelse af årsregnskabet
- Behandling af indkomne forslag
- Arbejdsprogram og budget for 2021
- Fastsættelse af kontingent for 2021
- Valg af bestyrelse og suppleanter
- Valg af revisorer og suppleant uden for bestyrelsen
- Eventuelt

Forslag, der ønskes behandlet, bedes sendes på mail til foreningens sekretariat sekretariatet@dansk-kinesisk.dk senest 31. december 2021
Bestyrelsen har endnu ikke besluttet, om vi eventuelt skal afslutte med efterfølgende spisning. Information herom vil blive meddelt på et senere tidspunkt

På bestyrelsens vegne,
Kjeld A. Larsen, formand